

که خهون ده بـته وـنه، که خهون ده بـته شيعر. . ئه ديب نادر

ههـ وـسته يهـك لهـسهر وـستگهـيهـكى ترى ئهـزموو نه شيعرييهـكهـى (سهـباح
هـنـجـدهـر)

*شيعر و خهون

ئهـزموو نى ههـموو شاعيرـك بـچـهـند و چوون خهون گهـمارـى دهـدات، وـ وـاي
ئهـوهـيش ههـموو شيعرـك تا ئهـ وـادهـيه له خهوندا وـ نهـچوو هـ تاكو
خوـنـهـر وا ههـست بـكات خهـوتووـيهـكه و لهـبرى خوـنـدنهـوه خهون دهـبينـ،
خهونى به پيت و فهـ دهـبينـ، كه هـنگـدانـهـوى ژيانـكى پـ چالاكى و
كامـه، ژيانـك كه تـزيه له ههـموو هـگـزهـكانى ههـكـردن، ژيانـك
(بـدهـنگـى دهـهـنـتهـ دهـنگـ) و هـنـده هـستهـقـينه و بهـرهـسته
(حهـكايهـتى مردن) له تانوپـيدا كهـمـك له حهـكايهـتى "ژيان درـژ ترهـ".
جا لهـبهـر ئهـوه شيعر بهـسروش وهـكو خهون لهـ دوو ناواخن پـكهـاتوو،
يهـكـكيان ديارهـ، ئهـوى ديشيان ناديار، ناواخنه ديارهـكه ساختومان و
پهـيكـهـرى شيعرهـكهـيه كه وشه ههـى دهـچـنـت، يانى واقيعه
دهـرهـكـيهـكهـيه تى، بهـام ناواخنه ناديارهـكه بهـرجهـسته نيهـ، بهـكو
وـنه و ئيماژ و سيمبوـا دهـيـسـكـنن، له گاي ئهـمانـهـوهـيه پـهـى پـ
دهـبرـت كه وشهـكان له واقيعى دهـرهـكـيهـوه دهـيقـزنـهـوه و دنيايهـكى
نابهـرجهـسته، وهـلـ دركـنـراوى پـ ئافهـريده دهـكـن. كهواته شيعر،
ههـروهـكو كـيرـيج دهـت پـويسته با بهـتـكى يهـكـگرتوو ههـبـت و پـك
هاتـبـت له ديار و ناديار، كه بهـشـوهـيهـكى سـزدارانه درك پـبـكرـت
و بهـشـوهـيهـكى سـنـتيمـنتـاـنهـيش پـشـبـكهـوت و يهـكـكـله
كارفرماكانى ئهـوه بـت كه واقيعى دهـرهـكـيمان لهـبهـرچاودا
دهـوـمهـندتر بـكات. بـگومان، مادامهـكى شيعرى جىددى بهـ دوو ههـند
مهـحـكـومه، با بزانيـن داخـ مانايـى لهـكو ههـدهـگوـزنـتهـوه و چـن
تهـماشاي گـتـى دهـكات و هاوكات چـن دهـبـته بهـشـكى دانهـبـاو لـى؟
لهـو جوانيـانهـى كه دايان دهـهـنـت و بهـ پـى وليم وـاي بهـ
بهـهاگهـلـكى گرـينـگ بارگاوـيه و لهـو سهـرسوـمانه دانسقانهـى كه
دهـيانـبهـخشـت و لهـو وـنانـهـى كه دهـستـكارى سروشت دهـكـن و بهـشانـازى
و فيزهـوه تـيـدهـپهـنـن و لهـو گوزارشـتـانهـيشـوه كه پهـرده لهـووى
خـم و پهـزارهـو كـفـانه مـريـهـكان ههـدهـمانـونهـمـريان
پـدهـبهـخشـن، يان لهـو وردهـخـشى و ئـخـزنـانهـى كه قووـايـيهـكانى
بنـيـادهـمـيان لـ پـاوـپـ دهـبـت؟ چى لهـو شـتـانه دـت كه شيعر دهـبـته

جیهانیان، بگومان بابه تهکان و ئەزموونهکان هەر بە تەنیا نابنە
تەپگرافیا یەک لە کاغەز، تەپگرافیا یەک لە زمان و خەیاڵ و هەست
و سەزەکان، بەکو دەبنە هزر، دەبنە شتی بەرھەست و بێ دەکران،
دەستیان لێ دەدرێت و هەستیان پێ دەکرێت، دەبینرێن و چێژ و
لەزەتیان لێ دەکرێت. جا ئا لێرەوێهە کە شیعەر مانا بە جیهان
دەبەخشێت، ئەویش بە دەرخیستی ئەو پێوەندیانەی کە هەن و پێشتر
درکمان پێ نەکردوون. بەگەنەویستیشە کە بەبێ پێوەندی نێوان
شەکان ئەو جیهانە و نەدەبێت، جیهانێکی ونیش خودانی مانا نییە.
شیعەر پێویستە وەک بنیاتنێکی ئەو دنیا بە وایەت کە مەرقەف - خوێنەر
لە ناکاو دەکەوێتە ناوی و هەموو شتێک بێ مەکە، پێشتر
نەدیتراوە، حەپەسێنەر و داکاسێنەر، وەلێ داخێ هەموو شاعیرێک
دەکارێت ئەو دنیا بە بنیاد بنێت؟ یان لە باشترین حاڵەت و باردا
ئەنگە شیعەر بکەوێتە میانێ دوو دنیاوە، کە نە ئەمەیه و نە
ئەوێشە، بەلام "ئەو"ی خوێنەر دوو چاری پێشوی و شیرزەیی دەبێت و
نایەوێت لە شوێنێکدا ئەوق و قەتیس بمێنێ، وایا گیرێ دەوێ دێخێکی
سایکۆلۆجی ئەوتێ دەبێت کە ئاتاجی بەو بەت بەسەریدا بازبەت و
خێ لێ قوتار بکات.

شیعەر لەبەر ئەوەی مەرقەف، بە پێی نیما یێشیخ، لەسەرزەویدا مەحکومە
بە هەموو شتێک و پێویستە بە ئەزموونی بکات، کەواتە ئەزموونە،
یان دووبارە کردنەوێ ئەزموونەکانە، بەبێ ئەوەی ئەزموونگەرایی بێت
و هەمیشەیش بە پرسە کەمە یەتی و ژیا نییەکانەوێ پێوەندی دارە، لە
ژیان خێوە سەرچاوە دەگرێت و بەهێی ئەوێشەوێ مانا و وێنە
جێراوێجێرهکانی خێ دەئافرێنێ و دەسەڵات پەیدا دەکات، "حەقە
فەرمێک دادەئێرێت" پێر لەوێ کە فەرمێ مێنێ لێ ژیا ئاوەز بێت،
فەرمێ مێنێ لێ ژیا ئاوەز بێت، ئەم دەستەواژەیی گاستێن باشلار
وەربگرێن، هەبگرێ درەوشانەوێهەکی ناوەکییە، ئەو درەوشانەوێهە کە
دیدێکی "فێژن" ناوەکیانە لێ بە ئاگایە و دەری دەبێت. دیارە
ئەزموون هەوێکی سەرۆمەه بێ سەپاندنی خود بەسەر بابهتدا، دەنگی
دیار و بەرجەستە ئیندیقیدوا، پێوەندییە بە دەروونەوێ، بە
کەمەگاوە، بە مێژوووەوێ، کەواتە بەم پێیە شتێکی خودییە، بەلام
یەکێکە لە ئەهەندەکانی پێوەندی، یان پێوەندی کردنە بە دەروونەوێ
خێوەوێ، یانی لەو ئەزموونە خودییە ئادەپسکێت و دەچێتە چوارچێوەی
ئەزموونێکی مەرقەفییەوێ. بگومان نوێبوونەوێ ئەزموون، نوێبوونەوێ
شەوازی دەربێن، نوێبوونەوێ هەوێستێ شاعیر بەرانبەر بە ژیان،
چێژی زیاتر و توانای زیاتر و وزە و تریە شیعیری دەوێمەند تر بە
بەرھەمەکانی دەبەخشن. نیما یێشیخ لە شوێنێکدا دەبێت: نوێبوونەوێ
ئێمە، پێوەستە بە نوێبوونەوێ پێوەندییەکانمان لەگەڵ ئەو

شټانهی که پټه تاریکه کان له بهرچاوماندا ښځې شنه ده که نه وه. به مټاوایه شاعیرې داهڼه نمر په یوه نډی نو له ښځوان شته کان و مرځ له لایه ک و له ښځوان شته کان و مرځ و جیهان له لایه کی تره وه بهر قهرار ده کات، چونکه همیشه مه به ستځی ځی له نوښوونه وده دا به د بکات و به پښی پښی فالیریش شاعر بهر له هه موو شته ک بانگ شته که به بوونگ ښځېن. به گشتی شاعر به تنگه وه هاتن و پهره پښدانه به ژبان، جره که بهر که یه کی نه و سر سوو مانا نه یه که خود ناگامان ده ورووژ ښځې و له وه دووری ده خاته وه که به خوا ښووی به ښځه وه. به گوځره ټفکرینی گاستن باشلاریش، نه و جیهانه ی که ټیدا ده ژین هه مان نه و جیهانه نیه که بیرې له ده که یه وه، له بهر نه وه ئا تاجمان به هه ټانه لځی، زځره ی جاره کان جگا به هه ټانه کانی شاعیر و ځکه کانی نووسینه، له استیشدا له دنیا یه هه ښځه که "برتن ښځه برخت" له و باوه ده دا بوو که فره د ښځه و وه حشه تناک و خه م که، نه و شو ښځه نیه که نه و ټیده هزر ټ، به به زه یه، له به ټیدا هه ست به ناکام ښځې و گومگه شته یی "Alienation" ده کات، ده نوو ست، نووسین ئه رکی نه وه ده بین ټ که کمه و هاریکاری بکات هه تا بهرگی نه و وه حشه تناک و د ښځه یی و توندو تیژی به بگر ټ، ئیتر دنیا یه که به وشه ده ئافر ښځې که ټیدا هه ست به کام ښځې و هه بوون و بایه ځی ځی ده کات و هه ستی غه واره یی و نه یلیه نه یشنه ټیدا ده وه ښځه وه، دنیا یه که بهر نه جامی ټه زینی ځی یه تی و په ی به وه ده بات که ی ټه پیا که ی ځی د زیووه ته وه و ئیدی هه رگیز پوښت به وه ناکات لځی هه ښځې.

به گومان شاعر همیشه له هه ټه ځی ځی دایه، همیشه له گو و تینه به رایه کانی ځی دایه، همیشه خاوه نی وزه و تین و گوژمه سهره تایه کانی ځی یه تی، له لایه نی هه ځوونه کانی شیه وه، ده ستاو ځ که به مه عریفه په یدا کردن و که شفکردن هه روه کو ځ ځ گاروودی جه ختی له ده کات وه، له وانه یه شایه تحا ځی خه ونه ک ښځې، یان ځی خه ونه کی ځ ش و ناوازه ښځې و چند ساته وه خته ک وه رگره کی له ک ژان و خه م و په ژاره و مهینه تییه کانی ځ ځ ټین ټی ژبان دوور بخاته وه و له و د زه خیش دووری بخاته وه که له ده وړانده وریدا بهرجه سته کراوه، ځ ځ گاش نه دات خو ښځه نمر شته جیددییه کانی ځی له یاد بکات، پوښتیش هه میشه ئه رکی نه وه به ټ د ځی به ئاگا به ښځه ته وه، شته له بیرکراوه کانی به ښځه ته وه بهر دیدی زه ینی و زیندوو ټی بکات به خه س ټی و قوو ټایه کی تازه له ناخیدا به ووناکی بگه یه نه ټ، به نه وه ی شادی به استه قینه کانی نه و چرکه ساتانه بین ټه وه که ټیدا سهرقا ځی خو ښځه نه وه یه، چونکه به نه و ده ق ئاو نه یه که ته فاسیله کانی بوون "بوونی نه و" ځ ځ شنده کات وه، یان ده به ته نه و شو ښځه که له

هه موو شوځنځك زياتر بې ځي دهگه ټټ تيدا، ئينجا بې دنيايهك
عهودا ده ټټ كه له دهوړوبه ريدايه. ئو دنيايه مرقي شهيدايه تي
خودي ئو مانايه يه كه په يچري گه ان و دزينه وهی دهكات، نهك هر
ته نيا له زياندا، بهكو له سروشت و ئهدهب و خهيا او
خونه كانيشدا. دهشت بې ئوه بهدواي مانادا بگه ټټ هه تا لهووه
مانايه كي پې به پست به بووني ځي سهرچاوه بگرټ، چونكه
نزيكبوونه وه، يان دهسته بهر كردني مانا وهكو ئوه وايه له بوون
نزيك بته وه، يان بووني ځي دهسته بهر بكات.

ئهم دهستپكه ژوورچه يه كي كورته تا به هه يوه بتوانين ئاماژه به وه
بده بن به شك له شاعيرانى هه شتاكان و نهووه ده كانيش هه وي ئوه يان
دا له ټټ گاي ئه زموونگه را ييه وه شوازي با دهستي پش ځي يان
كاريگه ريه كانى شيعري تراديسي نى و شوازي با دهستي پش ځي يان
بيان هخسندت، به ام له بهر ئوه ي ئهم ئه زموونگه را ييه دواچار بوو
به كه كه ه و ئامانچ ئيدى نيشانه ي ځي نه پكا، بگومان هه موو
شتكي هه نايه دي ته نيا شيعري جياواز نه بې، دهنگي زربه يش نه بووه
خودانى تايبه تمه ندييه كي ناوازه و هر له ناو جا وجه نجا يي دهنگه
ته قلدييه كاندا قه تيس مان و بهدواي ځي ياندا سهدايان به جې نه هشت.
يهك لك لهو ناوانه ي كه تابه حا او دور و نزيك لهو ته قه لا و كشه
سهروم ه و ئه زموونكي سهرنج اكه شي نه ونده شيعرييه كه يه و
هه وه سته ي خو ننده وه بې ځي دهسته بهر دهكات، ئه زمووني (سه باح
ه نجه در: 18/11/1965_ هه ول ر) ه، چونكه له سهر هوتكي تايبه ت به
ځي ده وات و دهنگ كي زا او له ئه زموونه شيعرييه كه ي سكاوه و
توانيو تي پشت لهو ئه زموونگه را ييه بكات، كه سهرقا ييه كي زري
ناوه ته وه و بهرده وام - يشه. دياره بې ئو ئه زموونگه را يي نه بووه به
ئامانچ، بهكو بووه به دهستاو ژر بې ځي دزينه وه، بې هه گرتنى دهنگ
و ئه زمووني تايبه تمه ندى ځي. ئهم شاعيره هر له ق ناغه
به را ييه كانى ئه زموونه كه يه وه دوا ليزم لك به فهزاي شيعره كان ييه وه
به رچاو دهكه ون، يان دوو ئاقاري و دوو ووبه ريهك دهخه نه وو،
يهك كيان تابي ووون و ځي به دهسته وه داو و ئوه ي ديشيان تابي
للا، سخت و ځي به دهسته وه نه داوه، كه ئه ميش لهو وه سهرچاوه ي
گرتووه كه به معر يفه يه كي كه مى تي ريان ه زمانه وان ييه وه هه وي
داوه ځي لهو واژه نامه سنوور به ند و ديارى كراوه ي نه ونده كه
بدز ته وه و هه وي به زاندى سنوورى زمانيشى داوه، بگومان
هه ميشه يش هه وي كانى ئامانجيخ يان نه پكاوه و ته موثر يه خه يان
پگرتووه، جگه لهو فره نهنگ كي ب سنوور و پل ل ننه كراوى كردووه به
دهستاو ژر و كه ره سته ي مامه كردن بې نووسينى شيعر و بهرده واميدان
به ئه زموونه كه ي تا اده يهك كه مه كي ئوه ي كردووه هنگ كي تر به

[illegible]

به چـيـبـهـئـهـ تـهـوـه، دووباره به دواي شوئـنـكـي تر دا بگهـئـهـ تـهـوـه، وه كو بـيـت پـشـوـخـت بزائـت گه يـشـتـن به چـمـه به سـت كوشتـنـي خودي مه به سـته، بـيـه اوهـسـتـان و سـتـا تـيـك بوون له سـهـر ووبهـري يهـك دهـق و گه يـشـتـن و چـگـير بوون له و سـتـگـايـهـك هـتـده كا تـهـوـه، بهـام ئا يا تـيـده پهـئـهـئـهـ؟ بـگـومان هـمـوـو هـهـوـئـهـكـي بـ تـگـهـيـشـتـن و دركـكـي زيا تر و باسـتـره له خود و مرـقـف و دهـورـوبـهـر، كه دواچار دهـبـتـه هـئـي ئهـوـهـي كه خودي خـئـي بهـرهـهـئـهـ بـكـات، يان ئهـو خودئاگايي و ويژدانه بهـرهـهـئـهـ دا بـكـات كه له تووناوتوونه كاني ناخيدا ئهـوـق و مهـئـاسـه، كه ئهـمـهـيـش كـمـهـكـي خوـئـهـنـهـر دهـكـات پـتـر له خودي خـئـي حاـئـي بـت و به ناواخنـكـي دينا ميـكـيزـينـدو و بـت، تـيـشـكـكـه له ناخيدا هـهـبـت هـهـتا ژينـگهـكـهـي خـئـي پـهـ بهـديـبـكـات، ژينـگه وهـكو خـئـي كه هـهـيـه، هـهـقـيـقه تـهـكـهـي ئهـگـهـرچـيـش تاـئـا و ئازاربهـخـشـه، ئهـگـهـرچـيـش بـزاركـهـر و بـزـهـوـهـر و قـزـهـوـوـنـه، نهـوـهـك ئهـو دهـما مـكـانهـي تـهـهـبـكـشـتـه بـ ئهـوـهـي هـهـسـت بهـوـه بـكـات كه شـتـكـه له ژيانـي ونه و له سايهـيدا هـهـسـت به ونـي و نا تـهـواوـيـهـكـهـي بـكـات. له سـنـگـهـي ئهـمـانه و گهـلـكـه شـتـي ديش كه باس له ديمهـنـي شـيـعـريـيـمان دهـكـرـت، هـوا نـيـه و نايشـكـر سـهـبا ح هـنـجـدهـر جهـمـسـهـر كـي ئهـم ديمهـنـه پـكـه نهـهـئـهـت، چـونـكه ئهـو له گـشـه و ئهـزـمـوـونـكـي جياوازهـوه ها تووهـته ناو ديمهـنـهـكـهـو و پـشـتـگـو خـسـتـنـيـشـي سـيـنـهـوـهـي يهـكـهـكـه له هـنـگهـكـاني كـلـكـهـز ئـيـنه و كاري كـرده نـيـه و ديمهـنـي شـيـعـريـيـش هـهـرگـيز كامـئـا ناـبـت ئهـگـهـر دهـنـگهـكان و ئهـزـمـوـونـهـكان كـئـي و هاوچهـشـنـي يهـكـدي بن و هـيـچ جياوازيهـك له نـوانـيانـدا ئا مـادهـيـي نهـبـت، له كا تـكـدا جياوازبوون شهـرتـبهـندي سـهـرهـكـيـه و تا ئهـوـپـهـئـي له دامهـزـرانـدنـي ديمهـنـكـي شـيـعـريـي كامـئـا و تـهـندروستـدا بايهـخـداره.

* و سـتـگهـيـهـكـي تـري ئهـزـمـوـون

له دوا كـشـيـعـريـدا كه "سـروودي زهـوي، له بـئاو كـراوهـكـاني دهـزگاي چاپ و بـئاو كـردنهـوـهـي بهـدرخان، چاپخانهـي هـئـقـي، هـهـولـئـر 2012 " يه سـهـبا ح هـنـجـدهـر جار كـي تر ئهـو كـنـسـئـهـپـته تـخـده كا تـهـوـه و ژاوهـژاو و هـهـراوهـوريـا بـكـكـتـايـيـهـكـاني ئهـم جـيـهـانه بـسـهـروبهـروجهـنـجـا هـهـووبهـئـووي ئاسـتهـنـگـي جياوازبوون دهـبـتـهـوـه، جياواز بوون له سـهـر ئـگـا كه يـدا ئاسـتهـنـگـكـي تا بـئـي زهـبهـلـلا حـه، چـونـكه بهـرزبوونـهـوـهـيـهـكـي كه مي هـشـيارـيـي خودـيـي بهـرگـريـهـكـي تونـدي دژي شـيـعـر هـئاوهـته ئارا، مهـيـلـكـي ئهـوتـئـيش له ناوهـندهـكهـدا پهـيدا بووه كه دهـيـهـوـت هـمـوـو شـتـكـه و و له لـژيـكـهـرايـي بـكـات و هـيـچ حـيـسا بـكـيـش بـ ئهـوـه ناكـرـت كه شـيـعـر لـژيـكـي تـايـبهـتـي خـئـي هـهـيـه و خـئـي سـكـئـتي و عـهـفـهـويـهـتـي خـهـون بهـسـهـريـدا زـاـهـه و نا تـوانـت به لـژيـكـكـي جيا لهـوه بارگاوي بـكـرـت و له هـهـمانـكا تـيـشـدا ناسنامـهـي خـئـي بـپـارـزـت و نهـبـت به شـتـكـي دي. دياره

که ئهم کـ شيعره دهخوـ نينهوه بهر له ههر شتـك پهي بهوه ده بهين که نهو له پـ ژه شيعرييه کهي خـي بهولاوه ئه فيلييه تي "ئينتيمـا" بـ هيچي تر نيه، کاتـ کيش بمانهـ و باس لهم وـ سـتگه، يان ئه زموونه بکهين، ئيدي پـ دهـ نـينه ئا قاره کاني ئه زموونـ کي تاکمه ندانهي دانسقهـ پـ اوپـ له خهوني گچکه گچکه مرـ قـه ـ استه قينه تاـ ادهيهـ نادياره کان، که چه شني پـ ژه يه کي خوليار له تـ پـ گرافاي شيعريي نهـ زراوه دهگهـ ت و دهـ بـ ئـ مهيش که شفي نهوه بکهين بـ نهوهـ بزانيـ له کوـ دا دـ نهـ دي. لهم کتـ بهـ دا تـ کـ سـته شيعرييه کاني ههـ وـ يـ نهوه دهـ دن بهـ رهـ و مهـ ودا دووره کان بمانهـ بن، بـ شوـ نـك دهـ مانهـ بن که له ئه زموونه تايبه تمهـ ند و کهسيـ انه کهي شاعيرهـ وه بهـ رجهـ سته دهـ بـ ت، يادهـ وهرـي خـي و دينا ميکيه تي ئـ ستاي نهو واقيعهـي که گهـ مارـ يـ دهـ دات ئيحاي شيعره کانه و خودي خـ ياـ کـي سورياليـ انه يش که مهـ حـ هـ له دهـ ق بـ کرـ ته دهـ رهـ وه، چونکه به ـ امکهـ ري يادهـ وهرـي و کـ ي شته کاني تر دادهـ نـ رـ ت و به ـ حـ ي سهـ رجهـ م شته کاني جيهـ انيش جهـ ستهـ ي تـ کـ سـ تـ لـ وانـ لـ و دهـ کات و ژيانـ يان پـ دهـ بهـ خـ شـ ت، ژيانـ ك که ئامـ انجي تهـ نـ يا نامـ کـ ردن و سهـ رسـا مـ کـ ردنه.

بـ گـ ومان نهوهـ ي بهـ ديـ قهـ تهـ وه له ئه زمووني ئهم شاعيره ـ ابـ مـ نـ تـ ئاسـ انه وـ سـ تگـا سهـ رهـ کـ يه کاني جياکار بکاتهـ وه، ئهـ گهـ ر چي (زـ وـ ان - 1988) دا يکي ئه زموونه کـ انـ تـ ي و تا ئـ سـ تـ ايـ ش لهـ وهـ وه دهـ قه کاني دانگهـ ـ زه دهـ کـ هن و نهوه سـ بـ هـ ري نهوه، که درـ ژه به نووسيني دهـ دات و ـ هـ نـ گـ ي خـ ي به سهـ رپـ اکـ ي وـ سـ تگه کاني تر دهـ دات و ئهم ئه تمـ سـ فـ يره يش دووباره دهـ بـ تهـ وه، کـ تـ و بهـ نـ دـ ي نهو سهـ رو بهـ نـ دهـ ي ژيانـ ي هـ هـ دهـ گرـ ت و لهـ ژـ ر کار يگهـ رييه کهـ يـ دا پـ ـ سـ هـ ي نووسين به ئهـ نـ جام دهـ گات و کار ده کاته سهـ ر شـ وازي نووسين و زمان و بابـ هـ ته کاني، بهـ ـ ام پاش ئهم دهـ سـ تـ پـ که بهـ رجهـ ستهـ يه پهـ نا دهـ با ته بهر ئه زموونـ کي ديکه، ئهـ وـ يش ئيشکر دنه له زمان، زمان وه کو جهـ ستهـ يه کي خـ ي، بـ يه شهـ کـ يـ يه تـ ك بهـ رهـ م دهـ هـ نـ ت و ههر دهـ شـ بـ ت وه کو شهـ کـ ـ K مامهـ ـ هـ ي لهـ گهـ ـ دا بـ کرـ ت و پهـ يـ جـ رـ ي هيچي لـ ـ نهـ کـ رـ ت، بـ جگه له نامـ کـ ردن و سهـ رسـا مـ کـ ردني خوـ نـ هر بهـ و شهـ کـ ـ هـ ي دووباره دهـ بـ تهـ وه و دهـ لالهـ تي نهوه يه که سهـ باح لهـ ناو قهـ يراني بـ ناوهـ ـ کـ ي و بـ بابـ هـ تي دا نو قم بووه و شيعر لهـ لايدا بهـ دواي زمانـ دا دهـ گهـ ـ ت و خـ ي لهـ ودا دهـ بينـ تهـ وه، جار و بار يش ئهم ئه زموونگهـ را ييه زمانـ يه يهـ خهـ گـ يره و بنهـ سـ تـ ي به بهـ رهـ مه کاني دهـ دات، چونکه زمان لهـ گهـ ـ ا بوونه ئاسـ اييه کهي خـ يـ دا مهـ ودا وهـ رنا گرـ ت و ـ هـ نـ گه خـ ي تهـ نـ يا لهـ وهـ دا ببـ ينـ تهـ وه که جـ گـ ـ کـ به کـ نـ تـ کـ سـ تـ ي دهـ ستهـ وازـ ه و دـ هـ شيعرييه کان بکات و ئامـ انجـ يش ههر وه کو پـ شـ تر ئامـ ازهم پـ دا نامـ کـ ردن و سهـ رسـا مـ کـ ردنه و هيچي تر، بـ گـ ومان ئهم مامهـ ـ هـ کـ ردنـ ي نهو لهـ گهـ ـ ا زمان، ئهـ وـ دـ يو، يان ناوهـ وهرـي زمان

بهرهم ناهـنـت، تهنیا تعبیر له خودی خـی دهکات و بهس، واته هر
 تهنیا نمایندهی خـیه تی و هیچی پـ نییه. ئهمهیش له سـنگه ئهوهوه
 هـنگه سهرچاوه بگرـت که ههوهـی خوـقاندن و دامهزاندنی هـمزهکانی
 خـی نادات و ههست دهکـرت ئاوـته کردنـک له میان هـمز و تهمومژدا
 بوونی ههیه و جـگـگـکـ دهکـن. سهرهـنجام جیاکردنهوهی هـمز و
 تهمومژیش مهـحـا نییه، چونکه له کـنتـکستی دهـقدا ههردوو به
 شـهنهیی بهـدیـار دهکـهون و که ئهوهی دووهـمیان کاریگهـریهکی نهگهـتیف
 بهـسـر ههـموو ئهـزمـوونـکـدا بهـجـدهـهـت و خوـنـهر توانای ئهوهی
 ناـبـت تهـماس و پـوهـندییهکی دیالهـکتیکیانه لهگهـا ناوهوهی زماندا
 بهـستـ، سهرباری ئهوه به دهـرهوهی زمانیش نامـ دهـبـت، یانی
 ئهـزمـوونـکی له مانای ناوهکیی بـهـری و له مانای دهـرهکیی، یان
 شهـکـیش بـهـری، ئهمهیش له بـچوونیدا نموودـک بـ ئهـو ئهـزمـوونـه
 گهـا ناکات. ئهمه تا ئهـزمـوونی (سهـدویهکـشهوه) درـژهی ههیه و
 لهـوـدا تـپـهـاندنـک بـ ئهم بار و هوشی نووسین بهـرجهـستهیه و پاش
 ئهوه گهـا نهوهیهکی تر ههیه بـ خـی سهرهـتا. بـگومان (نیما یـشـیج)
 وتهـنی: ههـموو بهـرهـمـکی هونهـری بهـهـی بهـرهـمه پـشـینهکانهوه
 پاراو کراوه. ئهم ئهـزمـوونـه ئاـزهـیش بـشـک کاریگهـری ئهـزمـوونی تر
 بهـشـوهیهکی جیا تـپـیدا هـنگی داوهـتهوه و هـگوـیشـه دهـچـتهوه سهر
 شیعی کلاسیکی کوردی و (گـران) و (فـلـکلـری کوردی) و (کهلهـپووری
 گـران) و (ئهـفسانه) و دواچار دهـچـته سهر (شیعی جیهانی)، له
 لایهکـهوه نهـفهـسی نهـفرهـتـنامـزی بـدلـر و زمانی پهـرده پـشـکراوی سان
 ژان پـرس و له لایهکی ترهوه ئیلیه تی ئیماژگهـرا و هـندـک هـگهـزیان
 لـ وهردهـگرـت، وهـکو هـگهـزی زهـفکردنهوهی نهـست و بازدان، یان
 گواستنهوه و قاوغ کردنه بهـر زوبان و وهـرگرتنی مهـودایهـک لهگهـا
 زمانی باو و ههـوـدان بـ خوـقاندنی هاوتاییهکی بابـهـتیانه و
 دواچاریش تهـکنیکی گـاـنهوه، ئهـمانهیش لهو مامهـیهـدا بهـرجهـسته
 دهـبـت که ئهـو لهگهـا زمان و بهـکارهـنانهکانیدا دهـیکات، لهگهـا
 تهـکنیک و بهـکارهـنانی وـنه و بـیر که و کـنتـکستهکانی نووسیندا
 دهـیکات و بهـشـوهیهکی دیکه کاریگهـریهکه لهو چـوپـیهـدا
 دهـردهکـهوت که دهـقهکانی دهـسته بهـر دهکـن و بهـچهـند قـئاغـک و چهـند
 تـکهـکـش کردن و گرـدانـکی پاش و پـش که لـکـدانـکی لـژیکی پـکهوه
 دهـنـن و شـناییهـک به دهـستهوه دهـدن، که شـنایی مانایه، یان
 گهـمی پاش و پـش خستنی وشهکان و دـهـکان که زـرجار مـک و سهـیر
 دـنه بهـرچاو و ئهـرکی خوـنـهـره که دایبـژـتهوه و سهرهـدهـری تیمه
 شیعهـکان بکات و مانا ههـنـج و چـژ و لهـزه تهـسته بهـر بکات.
 دیاره دنیای واقع ههـمیشه له دنیای شیعر بچووکـتره بـیه ههـمیشه
 تـبـینی ئهوه دهکـهین که شیعر بوونهوهـر که سهرلهـبهـری دنیا

بچو و که کان له هه ناویدا جـده دات و وـنهی جیهانـکی بـ مانا ناکـشـت، بهـکو که شفی بـمانای ده کات و اوای مانای نادیار ده کات، بـگومان له بـناوی گه یشتن به خود ئه ویش له گای خه یاـهوه، به نـو خوددا دهـچـت، پهی به نادیار و شاراوه کانی ده بات، لهو گایانه یشه وه ته قه لا ده دات حـخـ بخته بهر تیشکی ئه و جیهانه دره وشاوه یه که بیری لـده که ینه وه، چونکه ئه و له بارهی دهـه وه نا نووسـت، بهـکو له بارهی ئه و گـوکـپه و بـسه یه وه ده نووسـت که له ناو دهـدا په نامه که، ههروه کو کارانتزاکیس دهـت: خودی ئه و گـوکـپه یه داینه مـی نووسینه، داینه مـی ژیا نه، داینه مـی هه موو هه وـا و کـشه کانی مرـقه. بـگومان "سروودی زه وی" ده مانکات به خودانی چرکه ساتـکی دانسقهی ئه زمونـکی مرـی و ئه و نهـنیانیه که له ناو ترپه عاشقانه کانی دهـکدا خـیا نمان دهـست ده کهن. له فهزای شیعره کاندای پهی به بوونی ئاسـیه کی جیاواز دهـبرـت، چ له ووی وـنه و چ له ووی فهزای شیعرییه وه چ له ووی ئامراز و تاکیه یقه کانه وه که تادـت مه ودای به رفراوانتر دهـگر نه خـ، چ له ووی مامهـه کردن له گهـا بابهت، یانفـرم، یان یتـم، چ له ووی دنیا بینیه وه، که گـشه نیگا جیاوازه کانی به رههم هـناوه. له استیدا ئه وهی دهـکـرت له ده قه کانی شاعیرـکدا دیاری بکـرت به شـوه یه کی گشتیی له دوو جه مسهر، یان ته وه ردای خـی سـنـته ریزه ده کات، ههروه کو میشـل ئـتان له "سیمـی لـژیای خوـندنه وه" دای بـی چووه و ده ستنیشانی کردووه، ئه وانیـش:

***شوـنه کانی یه قین.**

***شوـنه کانی گومان.**

***شوـنه کانی یه قین و شوـنه کانی گومان**

بـگومان له جهـستهی ده قدا هه میشه شوـنه کانی یه قین ئه و شوـنانه ن که زـرتـرین و وونی و ئاشکرای و زـرتـرین ده رکه وتن به خـوه ده بینن و ده کـر یاریده ده ربـن بـ چوونه ناو فهزای ده قه وه. بهـام شوـنه کانی گومان پـنـته تاریکه کانه، ته مومژه کانه، سیمبوـه نادیاره کانه، ئه فسانه لـکنه دراوه کانه، ئاـزییه کانه، لوغزه ههـنهـهـنراوه کانه و ئه و جـگایانه شه که ناتوانین له ناو تـکـستدا پـکیانه وه بهـستین و پـوه نـدیـان له نـواندا دروست بکهـین، ئیدی ئه مه نده ئهـستم و داخراو ده رده که وـت وای له خوـنـهر ده کات ناچاری ئه وه بـت که پـشـنـیاری هه ند گـریـمانه بکات بـ لـکـدانه وهی ناواخنی جـراو جـری ده قه که و هه ند جـری دیش ده رخستنی چه ند ته ئویل و اقه یه کی جیاواز بـ گه یشتن به تـگه یشتنـکی گونجاو و بهـجـ. با به زاراوه کهی "یاوس"، واته "ئاسـی چاوه وانی" لـکیبده ینه وه، ده کـر بوترـ له هه ندـ شوـندا "ئاسـی چاوه وانی" خوـنـهر و ده ق کارلـک ده کهن و

یه کده گرنه وه، یانی تـگه یشتن و هاوگونجان دروست ده بن، (شو نه کانی یه قین). له هه ندـ شو نه دیشدا "ئاسـی چاوه وانی" خو نه ر و ده ق کارلـك ناکهن و پـکه وه ناگونجـن، ئیدی له ده ره نجامدا تـگه یشتن و نامـ بوون و نه گونجان به رانه ر به تـکسته که دـته کایه وه، ئه میش واته (شو نه کانی گومان). لـره یشدا هه وـا ده ده یین له هه ندـ جـگادا تاـاده یهـك په یـه وی له "شو نه کانی یه قین" بکه یین و ته نیا دیارییان بکه یین به بـئه وه ی خـمان له افه کردنه وه و چوارچـوهـ ژ کردنی ده قه کان بده یین. له زـرینه ی شیعره به ره هم ها تووه کانی ئه م سه روبه نده دا زمان و بنیاده کی بوونه ته خودی ده ق، زـر شاعیریش به به رده وامیدان به نووسین ئاماده ییه کی چوست و چالاکیان له ناو دیمه نه شیعریه که دا هه یه، بهـام سه ره نجام هه موو شیعرـکی تازه یان هه ر ته نیا شیعرـکی تره و ژماره یه کی تر له که له پووری شیعریان دهـچـته سه ره وه نهـك جـرـکی جیاواز و نوـی گوزارشتکه ر بـت له ئه زموونه کانی شاعیر خـی، بهـکو په ی به وه ده برـت که دووپا تکرده وه و کـپیکردنی ئه زموونی یه کدیه، یان ئه زموونی شاعیرـکی جیهانییه و جوینه وه ی ئه و شتانه یه که دیتران خواردوویانه. دیاره بهـشـکی زـر و به رچاوی شیعی هه نووکه خـی له قوـا ییه کان به تاـده کاته وه، له به ر ئه وه ی له قوـا ییه وه سه رچاوه ناگرـت، ته نیا و ته نیا و وکارـکی ده ره کیانه پـشـکـش ده کات، بـیه ئاکام هزرـکی شیعریانیه و شیعریه تـکی جیاواز دانا مه زرـنـت، ئه مه ش له هه قیقه تدا قه یرانی شیعی ئـستایه، سه رنج ده ده یین زمان هیچ جـره گـاـانکاریهـك به خـیه وه نابینـت و هه موو ده قه کانی تاقه شاعیرـك سه روبن بکه یین زمان هه ر خـیه تی و هه مان پـیـیـی خا و و ساده ی خـی دووباره ده کاته وه و هه ستی ئه وه مان پـنا به خـشـت که وا شتـکی نوـی پـیه و پـیـیـی کی تازه ده بینـت و بهـووی مانادا کراوه یه و دنیا یه کی جوداواز داده مه زرـنـت. بهـگه نه ویستیشه که خاوه نی ده قـکی زـر و زه به ندین، بهـام دنیا بینیی و ئه زموونی تاییه تمه ند و ئه تمـسفیری که سیی له و ده قانه دا ئاماده ییه کی زـر که میان هه یه، دیاره که شیعیریش، ئه گه ر له مانه وه نهـسکـت ئه وا بـشاییه کی بـتانوپـ به ره هم ده هـنـ و به هیچه وه په یوه ستمان ناکات. به کورتی له به ر ئه وه ی له هیچـکه وه سه رچاوه ی نه گرتووه و هیچ پـوه نـدیه کی به ئه زموونی که سییه وه نییه، ناتوانـت هاوشـوه ی خه ونـك خو نه ر دزه پـیکاته نا و بـته ی خـیه وه، ئیدی کرده ی شیعیری کرده ی سه ره کییه له ده قی شیعرییدا و هیچ شتـکی دی پاساوی بوون و نووسینی ناداته وه، بهـام چـن چـنی شیعر به بـ ئه زموونـکی خودیی خـی دـنـته دی و زیندوویش ده بـت؟

***دیارترین شو نه واره کانی ئه زموون**

بـگومان ده توانين بـبين ديارترين شوـنه وارهـكانى ئەزموونى سەباح،
خـى له ديمەنە شيعريە كەيدا بەرچاو دەخات، كە خـى له خەون و خەيا
و گـرانى و دـست و دوژمن و دەورووبەر و باـئـندە و سـروشت و
منداـهـكانى خـى و هـمز و ئامرازە ئايىنيەكان و منداـيى دا
دەبينـتـهـو و له ميانەى وـئـهـو دەجووـتـهـو و سەرەنجـام بـ ئـهـو
له پـسـسى خوـندنـهـو دا، كە گـهـ انـكى پـ چـژ و سوودمەندە بـ مانا
خـى بـگـ و بـتـه بـيرـكـه يەكـى بەرجەستە پـويستە ئاوەز بـ
وـئـهـيەكـى زەينى وەريـگـت، چونكە:

له ئاوـنەى نووسيندا دەستـكـ دەبينين
جـگـكـ بە دەنگ و بـدەنگى دەكات سروودى زەوى: ل6

لەم ئەزموونەدا، ئەگەرچيش له خـى و ئەوانى پـشووترى فرە دوور
نەكەوتوو تەو، كەچى سەربار بە ئاسـيەكى تازەى دنياكەى خـى
دەمانناسـت، له شەقامى دژوار و ناسكى شيعر هەنگاو دەـت و
دەيەـت بەرەو پـشـهـو تەكان بدات و هەر لەو گـايەشدا زيندەگى
خـى بەدى بـت، هەناسە گەرمەكانى، تاسە و حەسرەتە بـدوايەكانى
ئامادەيان لە فەزای تـكـستەكاندا هەيە و خاوەنى زيندەگىيەكى
لـوانـلـو لە هەستيارىيە مەعنەويەكان و جيايە لەو ژيانەى
كەخـكى ئاسايى دەيگوزەرـنـن. له كوـ ئـهـو هەستيارى و يادەوهرى و
وردهكارى و تەفاسىلانەيش كە له ئاوەزیدا گەنجينه كراون دەقەكانى
شەـقـا دەگرن و دـنـه ئاراو:

پووشى قەراغى گـگـ خەواـوون
ئەسپ بە ماتى بە تەكياندا دەـوات

.....
.....

تەمەنى جوانووى لە ناو دـكى دەم تيژ و نزيك گورگ گوزەران دوو
سەر ئادەو شـنـ و چاو هەـدەـبـ سروودى زەوى: ل9
ئەرـخـ بە پـستاـا يان بە پـاوى ئاوريشم بـ لامان دـت
سروودى زەوى: ل5

*وـئـهـ شيعريەكانى ئەم ئەزموونە

له ئەزموونى ئەم شاعيرەدا له شيعرـكـدا چەندىن جار سەرنج دەدرـت
كە گواستنەو لە وـئـهـكـه وە بـ وـئـهـكـى تر زـرجارـو و دەدات،
هەندـكـ جار پەيوەندى لاوازوكزى ئەم وـئـهـ پـكـه و دەرچوونيان لە
كـنتـكـستى ئەسـيى دەق، هەناسەسوارى نەك هەر بە دەقەكە، بەـكو بە
خوـنـریش دەبەخشن، چونكە ئالوودەبوون و پا بەندبوونى فيكرى خوـنـ

کتوپ ښه قار ده کڼ و دواي چۀ ند و ښه يه کي هۀ ند ځکار دژ به يه ک د ښه وه سر با به ته ښه ښه يه که و ښه مه يښ ب ښه ښه مووني ده ځ کي جياواز زيانمه نده. ما کليش له کت ښي "شيعر و ښه ښه مون" دا ده ښه ښه ت: له هونه ري شيعردا ښه وه ي که ما نا به دي ده ښه ښه ت پ ښه ښه يه کي تا يبه تيه له ښه وان و ښه کاندۀ، يان وه کو ښه ناوي ده ښه ت هاوسه رگيري و ښه کانه، سه رۀ نجام ښه وه ي ده رده که و ښه ت له ک ي گشتي شيعره که، يان يه ک ښه تي با به تي و ښه کان يه ک ما نا ي هاو به شه که له ښه نجام ي يه ک گرتني چۀ ند ما نا يه ک پ ښه ښه يان پ ښه که وه پيدا کړدوه، په يوه ندي ښه و شتانه ي که هيج پ ښه ښه يه کيان پ ښه که وه نيه، ښه وه يه کتومت ما نا له شيعردا، ما نا ي جه وه ريانۀ هونه ريش کتومت ښه و پ ښه ښه يه يه، چونکه ده ب په ي به ده ځ کي ديکه به ريت، ده ر ک به وه بکه يت که هه و ځ کاني شاعير ب به رکه ما ځ دانه به و ده قه په نهانه، مه به ست ښه و ده قه يه که به له سه يه و ده ب له کاتي خو ښه ښه وه دا بگير ښه ت و واژه له ما نا پانو پ ښه تر نه ښه ت و هر وشه يه کي جه خ ل ځ کراو وشه يه کي دي دا ښه ت تا ښه و ده قه په نهانه ي ب دروست ښه ت. له م و ښه ستگه يه دا، (سه باح ښه نجه در) ښه سه ښه تي به ښه فسانه تا يبه تيه که ي ځ ي ده دات، که به در ځايي ښه ښه مووني نوو سيني ځ ي هه و ځ ي داوه بنيادي ښه ت. له ښه استيدا ښه مه هه و ځ کي گه وره تره ب ځ چۀ سپان دني سيمبو ځ کاني، ښه و سيمبو ځ انۀ که به ه ځ يانه وه پ ښه ښه يه کي ت ځ کمه و پته وتر به ښه ستا و سه روبه نده که يه وه ده کات، ما ځ ي شيعر و دنيا بيني يه که ي ځ ي شي ده و ښه مه ندر ده ښه ت. دنيا بيني شيعريش، هر وه کو دکت ر عه لي جه عفر ښه له عه للاق ده ښه ت: هاوکوofi خونه، هاوکوofi ديدي ښه فيانه يه، ښا و ښه ته بوونه له گه ځا بوونه وه ردا، يه کانگير بوونه به شته کاني يونيځ ښه سه وه. ښي دي ښه و له هه و ځ کانيدا ب ځ ه ځ نانه دي شيعريه ت ځ ده گه ښه ت که ښه وه ي پ ښه شو تري ت ځ په ښه ځ و بيگه يه ښه ت به ښا ځ گه ځ کي تازه و مه و دا گه ځ کي به ر فراوان تر، چونکه ب ځ ښه و ښه ستا ښه و شيعريه ته ي ځ ناغه کاني پ ښه شو بووه ته شت ځ کي ناډرۀ باو و ترا ديسي ځ ني و ښه گه ر ت ځ نه په ځ اند ښه ت و اتا به ر له هه موو شت ځ کي ښا ځ ي شيعري ځ ي به سنوور به ندي به خشي ووه و مه و دا کاني کورت و ښه هه نده کاني که م کړدوه ته وه:

جواني له بار ځ کي ش ښه زاودا ځ ي پيشان دام

ده موچاوي سروشت به ښا ځاني ښه شکه نجه ده در ځ سروودي زه وي: ل 32

* ښي گه ي هه ښا وساوي دوو پا تبووه وه

پ ښه موايه (سه باح ښه نجه در) له تانو پ ځ ي ده قه کانيدا خودي ځ ي به رجه سته تر، ت ځ خر، هه ښا وساوتر به ديار ده خات له وه ي که هه يه، ښه و خودي که له وديو ف ځ رمه کاندۀ کا ځ ده ب ښه وه، ز ځ رجار له کات و شو ځ ن

۱۰۰ پيسكۍ، يانی كات و شوۍن له ناو ده قه كاندا ئاماده يیه کی په یگیریان نابۍ، ئیدی ناسنامه ی ئه و خوده له و بارودۍ خه دا به رجه سته ده بۍ که تۍیدا شه قۍا ده گرۍت هه روه کو کیتسی شاعیر بۍی چووه. وۍشده چۍت وۍنه شیعریه کانی، لایه نی کهم به شۍکیان سه لیه ی خه ون، نه وه ك هۍشۍکی فره ئاست و فره ۍهه ند دایان بتاشۍت. بۍگومان بۍ وۍنه ساده و ساکاره کان هیچ پۍۍژه یه ك له ئارادا نیه، گاستۍن باشلار وته نی هه ر ته نیا باۍه فۍه یه کی ۍۍح پۍویسته و هیچی دی، ئه و پۍوه ندییانه یش که له نۍوانی وۍنه كاندا ده ۍسكۍن پۍویسته له سه رۍكه وه خه ون و خه یاۍا، له سه رۍکی تریشه وه هۍشۍکی هه تا بۍۍیت دره وشاوه بیانچنۍت. پۍویستیشه وۍنه هه سته کی و وۍنه هزره کیی و وۍنه ساده و وۍنه هاو جومگه ییه کان له كۍمه ۍۍك شوۍندا پۍك بگهن، بچنه ناو پۍوه ندیه وه، یانی لۍژیکۍکی شیعریی تۍکیان بئاۍۍنۍ و جه سته ی ده قه شیعریه که ئاماده بکات، وۍنه یه ك وۍنه یه کی دیکه ی لۍ بۍته به ره هم هه تا هه ست به وه بکرۍت، که شیعره که بۍشایی نه یهۍنا وه ته به ره هم، به ۍکو ئه زموون نووسیووۍتییه وه ئه گینا ئه و پۍوه ندیه بوونی نابۍت و به شه کان گشتۍك پۍکنا هۍنن، جا ئه وسا سه رله به ری وۍنه کان له ها ما جۍکی ناشیعریانه ی خاۍیدا ده خولۍنه وه و نه جوانیه ك، نه مانا و په یامۍکیش به ده سته وه ده دن:

له خه وه ده ستم بلووزی تۍۍ له بهر ده کهم
 تا گوۍ له کوۍانی هۍلکه و چای ناو کوره ی دیوار بگرم
 دوو چاوی گهرم که شکۍی دایه خه وای تۍدا پارۍزراوه
 نان و ئاوم له پۍش داده نۍ سروودی زه وی: ل 34

له ۍاستیدا، ناوهرۍکی چامه هه رته نیا هه ۍچوونۍکی بۍسه روبهر به شداری له پۍكهۍنانی ناکات، به ۍکوئه وه ۍچوونه ی که ۍۍی تۍدا ده گۍۍۍۍت هه ۍچوونۍکی سیسته ماتیکۍ كۍنتۍۍکراوه، هه ۍوۍستۍکی هه ۍچوونۍامۍزی سیسته ماتیکه به رانبه ر به به شۍك له واقعی ده ره کیی. له هه ندۍ شوۍندا زمانۍ ئاگایی شیعر زۍر زاۍه، به ۍام له شوۍنی دیدا زمانۍك ئاماده یی هه یه که پتر به زمانۍ خه ون، یان به زمانۍ ئه فسانه هاوشۍوه یه، بۍگومانیش خه ونۍك، یان ئه فسانه یه ك، که شیعر به شۍوه یه کی سوریالییانه و سروشته زۍنانه ده توانۍت تابیریان لۍبدا ته وه:

باۍنده له سه ر خوانی من ده فۍن و دوعای سپین به رزده بنه وه
 تاسه ی ساتی نه مری ده کهن سروودی زه وی: ل 34

* * *

دوا ی مردن به خه بهر دۍم

*زمان و ئه زموونی شیعریی

له زماندا، ئاگایی هه میسه به و ځای نه و ئیماژ وسیمبو ځای هه په یوه ست ده ب ځای که ئه وانیش له واقعیه وه سهرچاوه ده گرن، به ه ځای بنیادی زمانیشه وه هه ست و س ځای و هه ځای چون له شیعردا ځای کده ځای ن. له ځای استیشدا زمان هه به ته نیا فره نگ ځای کی ب ځای گیان و وشک و برینگ ب ځای کنا ه ځای ت و هه ته نیا نمایندگی ځای شی نیه، به ځای کو کراس ځای که، یان ده کر ځای ب ځای ین قا ځای ب ځای که مانا په یج ځای ری ده کات، یان له جیاتی مانا ده کر ځای ب ځای ین فیکر په یج ځای ری ده کات. به ځای ام ئایا له م ئه زموونه دا گ ځای انکاری به سهر ستراکت ځای ری زمانی شیعردا هاتووه، یان هه ته نیا دووباره هه ځای ش ځای لراوه ته وه و ک ځای نته کسته کی گ ځای انکاری به سهردا هاتووه، واته پ ځای ش و پاش خستنی په یقه کان له ځای یزبه ندیه کی نو ځای دا که مانای وانیه زمانی شیعریی گ ځای انکاری به سهردا هاتووه، نه ځای ر، به و ش ځای وه یه درکی پ ځای نا کر ځای ت، له و ځای یزبه ندیه دا په ی پ ځای نابری ځای ت که بمانخاته به رده م ف ځای رم ځای کی دیکه، یان ف ځای رمیوولا کردن ځای کی دیکه زمانی که ستراکت ځای کی جودا و تایبه تمه ند و ناوازه سهرچاوه ی ب ځای ت. ب ځای گومان سهره تا خو ځای ننده وه هاوچمکه له گه ځای ملمان ځای یه ک، ئه ویش ئه و گومانه دروستی ده کات که پ ځای داگره له سهر یه ک شت، ئه ویش جهوه ری مه عریفه ی شیعریی ئه م شاعیره یه، ئایا ئه م ت ځای که ځای کردنه، ئه م دژوازیه له ځای استیدا له ئاگایه کی مه عریفیانه و هونه ریانه وه د ځای ت، یان خ ځای سک و خ ځای کرده؟ ئایا ئه م ځای یزبه ندیه شیعریه به ئه زموون ځای کی جوداوازه وه تایبه تمه نده، یان بووه ته ب ځای ته یه ک ب ځای ئه زموونه ناخودیه کان و لاسایی کردنه وه، به ځای ام به ش ځای وه یه کی ناکارامانه؟ ئیدی ئه م گومانه کات ځای ت ځای ده ځای وه ځای ته وه که به ئه زموونی نووسینی شاعیردا ش ځای بینه وه، به دواي و ځای سته گه کانی وهرچه رانیدا بگه ځای ین، ئه و مامه ځای ه کردن و ش ځای وازه له لاماندا وه کو ده نگ ځای کی دی به رجه سته ب ځای ت نه ک وه کو ورده شه پ ځای ل ځای ک له ک ځای ی شه پ ځای له بچک ځای له کانی تری ده ریای شیعریی ئ ځای ستاماندا که رو ځای شکه بکات:

ه ځای نده ی زهر د ځای نه ی ه ځای لکه یه ک

ئا هه کانی له ناو ده ترووک ځای

زه وی ب ځای ماوه یه کی ز ځای ر

له س ځای راخی هه و ځای نی هیوادا

دهستی له ناو نیازی ب ځای گهر د گهر م ده ب ځای ته وه سروودی زهوی: ل 44

هه ځای به ته شیعر له م ئه زموونه دا، ه ځای شتا هه ر پار ځای زگاری به خ ځای سکبوونی

خ ځای یه وه کردووه، ه ځای شتا خ ځای نه کردووه ته ځای ووبه ر ځای ک ب ځای دهر خستنی

مه‌عريفه و فەلسەفە كردن كه له لای زۆرێك بووه ته‌شتێکی گرینگتر له‌و
عه‌فه‌ویه‌یه‌ی كه‌ منداڵیی بێ شیعەر ده‌گۆڕێته‌وه‌. ئیشكردن له‌ناو
زماندا به‌ مه‌راقه‌وه‌ سێحریك به‌ زمان ده‌به‌خشێت، له‌گه‌ڵا زمانێ
ئاساییدا مه‌ودایه‌کی به‌ر به‌رین ده‌كه‌وێته‌ ناوانیان هه‌، ئیتر شیعەر كه‌
په‌یدا بوو تێوه‌به‌كانی زمان ده‌به‌زێنێت، مانا و ده‌لاله‌ ته‌ فهره‌ه‌نگیی
و سووننه‌تییه‌كان به‌دوای خۆیدا به‌جێ ده‌هێڵێت، چونكه‌ زمان خۆی
ده‌ستاوه‌ژ نییه‌، به‌كو بووه‌ ته‌ مه‌خلووقێك، بووه‌ ته‌ به‌شێك له‌ خودی
شته‌كان:

له‌ ته‌نیشتییدا ئاگرێکی كرده‌وه‌
له‌ یه‌ك دوو هه‌نگاو به‌هه‌لوه‌ تر
دوو پشكێك له‌ ناو كۆمه‌ڵێك ئێسكدا مردار بووه‌ ته‌وه‌
خه‌ڵكانێك به‌ ترسه‌وه‌ دانه‌ به‌ر هه‌تاوی به‌ هه‌رسروودی زه‌وی: ل45-46

ئاسته‌ له‌ هه‌ندێ شوێندا شیعەر بێ ئه‌و ئه‌و ژيانه‌یه‌ كه‌ هه‌شتا
نه‌یتوانیوه‌ بیجه‌ڵێنێت، ئه‌و ژيانه‌یه‌ كه‌ هه‌شتاتێیدا نه‌ژیاوه‌،
وه‌ڵا ئاماده‌یی پێده‌به‌خشێت:

چاوی ئاگر له‌ دێزه‌خدا چی ده‌ڵێ
تا بووت ته‌نیا جێگای یه‌ك كه‌سی تێدا ده‌به‌ته‌وه‌ سروودی زه‌وی: ل109-110

ئه‌و ناكێشێت له‌و خاڵه‌وه‌ ساته‌سه‌ودا له‌گه‌ڵا زماندا بکات كه‌ به‌
هه‌وڵا و كێششی ئه‌ده‌ب پێی گه‌یشته‌وه‌ و به‌ره‌و هه‌رێمێکی
جادوونامه‌زتری به‌رێت، به‌كو ئه‌و ئاوه‌ به‌ زوبان ده‌داته‌وه‌ و
ده‌یباته‌ ناو هه‌رێمه‌ به‌راییه‌كان، پاشان ده‌یه‌وێت له‌وه‌ هه‌وڵێکی
ئه‌وتێی له‌گه‌ڵا بدا تێبیگه‌یه‌ نه‌یه‌ته‌ ئه‌و هه‌رێم و جێگا سێحرنامه‌زهی
كه‌ ئامانجێتی، به‌لام مه‌ودا كه‌ ئه‌وه‌نده‌ گۆشاده‌ هه‌موو سێحره‌كان
تێیدا به‌تاڵ ده‌بنه‌وه‌. ئیدی یاخه‌بوونێك لێره‌و له‌وێ درك پێده‌كرێت
به‌رانبه‌ر به‌ فێرمی باوی زمان له‌ تێكسته‌كاندا، به‌لام هه‌ر له‌و
قه‌تیس ده‌مێنێ و بێ قووڵاییه‌كانی زمان ته‌شه‌نه‌ ناكات هه‌تاكو له‌
ستراكتی رزێك بێته‌وه‌، به‌كو هه‌ر له‌ فه‌زای ده‌ره‌وه‌ی زماندا
ده‌مێنێته‌وه‌ و ده‌ستکاریی كێنێكستی زمان ناكات و له‌ زۆر شوێنیش،
له‌ زۆر ده‌قیشدا وا هه‌ست ده‌كرێت شتێکی هه‌هه‌مه‌کی ئه‌نجام ده‌دات و
ئامانجێك ناپێكێت، به‌و مانایه‌ی كه‌ له‌ جه‌وه‌ردا گۆڕانێکی مه‌به‌ست
بێت:

دوورییه‌کی ئاوه‌ز
ئاوی خه‌واووی ناو گۆزه‌ به‌خه‌ره‌وه‌ سروودی زه‌وی: ل49-50

سرود خوځنی زهوی به کاغزی په یام کفن کراوه

بهره و گیانی ځی هه نگو و هه ډه گر
بهرده و امیش ټاو له قه ډا ده داته وه سرودی زهوی: ل 50

*خه یا ډا و ټه زموون

دیاره خه یا ډا له هه ند ډ شو ډندا هر ته نیا ټاو ډنه یه که و چالاکیه کی
تری نیه جگه له په رچکړدنه وه و ده ستاو ټر ټکیش نیه هه تا به شداري
له که شفکردنی هه قیقه تدا بکات، ډیه شته کان هر وه کو ځیان ک ټپی
ده کاته وه. له هه ند ډ شو ډنیشدا وشه، یان ده سته واژه ی ټه وت ډ
قوته ډ ټه وه که ټا مانج ټیدا به ره مه ډنانی ټا زاو ه یه کی ناو ه کیه
ه ننگ ټ ډ ټ کدانی ټا وه زی شیعی، که جگه له ه ډنانه دی ټ ټم ټک
هیچی دیکه به رجه سته ناکات، ټه مه یش له ټ استیدا هه ند ټ جار
ډ داو یستییه و چامه ډ داگری له ټ ده کات:

پیتی زی ډ ټوان

کار ټ وه و زه رده په ډ

ټا خاوتن و نه وای ځم

دیدار و ناو ه ډنانی ځم سرودی زهوی: ل 53

هه ټ به تا نا ټ شاعیر هر له ډ ناوی نوو سیندا کرده ی نوو سین ټه نجام
بدات، به ټ کو ډ ټویسته ټه وهی که ده ی نوو س ټ ډ به ډی ټ هه نده هزری و
ده روونییه کان ټیدا ژیا ټ ټینجا له لایدا به ټ ته ده ق، جگه له وه یش
ډ ټویسته شاعیر به له هر شت ټک ډ ځی ده ق به ره مه به ټ ټ، ټینجا
توانا و زه وق و سه لیکه ی ځی ډ ځ ټه ویستترین که س و شت و بابه ت
بخاته کار، ټه و، ټه و که سه یه که سه رجه م ټ ټ حی مر ټ قه کان به ټ ووی
چالاکیه کی دینامیکی به ره ډ دا ده کات، هه روه کو ک ټ ییج ټا ماژه ی
ډ داوه. ډ گومان کاری شاعیر سه ر ک ټ شی کړدنه له گه ډا ډ ده نگی (یان
خام ټ شی دنیا) و له گه ډا شت ټ کیشدا که خا ټ یه له مانا و وای له ټ ده کات
که به ټ ته خاوه نی ده نگ و مانا، هه تا ټه و کاته ی ډی ده کړ ټ
ډ ده نگی وال ټ بکات به ټ ته ده نگ و نه بوونیش وال ټ بکات بوونی
له ټ بکه و ټه وه، چونکه وشه له وه گه وره تره که هزر ټ کی ټ ووکesh و
بووده ټ له ټی ده ټ وان، ټه و نه ده گه وره یه، که ده توان ټ خودی جیهان و
بوونه وهر و ټ گزیستانسیش له ځیدا ج ټ بکاته وه و نه ټ نیه کان یان
په رده ډ ش بکات، یان ټ اشکرا بکات. ټیزرا پاوه ند باشی ډ چووه که
ده ټ ټ: هه موو وشه یه ک به مانا بارگاوییه، ده توان ټ ټا ماده یی به
هه موو شته کان بدات، چ ټ وپ ډ به ټه وه، به رته سکه ټه وه، هه روه ها هه تا
ټه و په ټی مه ودا یش گوشاد ډ به ټه وه، که وابه ټ ه وایه بو تر ټ خودی وشه
جیهانه، چونکه هه موو شت ټک له ناو ځیدا به رجه سته ده کات، شته کان له

چوارچلوهی دروستی خا یاندا جده کاتهوه، یان دهکر باین ئهوه وشهیه که مهودایه کی بهرینتری بابه تی شیعری پیشانده دات، لهو دایه هه موو شتک پلگهی خای دده زتهوه و خای دووباره که شفده کاتهوه و باین خای به شلوهیه کی کارت کهر دهگ ببت. ئهوهی که گرینگیشه ئهو کاریگهریه ههستی و ئست تیکیهیه که دهق لهلای وهرگر بهجای دهه ببت و ئیتر وهرگریش وهکو پهرچه کردار "یئاکشن"ی ئهو کاریگهریه، دووباره مانا بهرجهسته ده کاتهوه:

کهروشکک له ناو قپه نه گیادا بهچهکانی فله ره چاوبزی دهکات ککشکه یه کیش به سهر هه یه کی م میا کراودا نیشتهوه

سروودی زهوی: ل 54

ئهر با بنده هه لکهی هه ب یان بچوو

شاد ده فبت سروودی زهوی: ل 112

تووتی ب چاوو وو ده م ده کاتهوه

له نزیک

هگ و

گپکه و

خونچه

ده وهست و پلای له زهوی دهخشند

نه خشی ناوچهوانی بهردی ب دروست نا ب سروودی زهوی: ل 4

*شاعر و پداویستی

لهره دا شاعر تهقه لا ده دات به ره و ئاقاره نو یه کان بچت، یان هیچ نه ببت که شفیان بکات ب ئهوهی بحت کی به جش و خرش به دیبه ند. ب شک ئه گهر ههر شاعیرک ئهمه ی ئه نجامدا ئهوا ترادیسی نه شیعریه باوهکانی تپه اندوو و ژیان له ناو سز و ئاگاییه په ژموورده کی مر ف زیندوو ده کاتهوه و دهرده که وبت که چهند ب ب حمان پداویسته، چونکه ئمه به دوای شته مر ییه هاوبه شهکاندا ده گه باین، یان ده مانه و خمان له ناو ده ق کدا بد زینه وه تا به خود کی دیکه وه په یوه ست بین، ئه و خوده ده توان ت تگه یشتن فره هم بکات و مانا گهل کی جیاواز له ناو ده قدا به دی به ندت، هه به ته ئهم هاوبه شیهی که له لاماندا مانا به تکتست ده دات، یان به شلوهیه کی تر بلم له ده ق کدا ئمه به دوای هه و ببت و پره نسیپه مر ییه هاوبه شهکاندا ده گه باین و ههر به وه یش هه یدسه نگ بین، یانی ئه گهر ده قک خاوه نی ئهم شته نه ببت و لای ونبت ئهوا ب لای سهرنجمان به ککش ناکات و به داه نانی له قه هم نادهین. به ام وه کی تر شاعر له بریی ئمه تده هزر ت، زمان به قسه ده ه ندت، به تهوزیفکردنی

کرده مرّیه کانی نیش په نجه کانی شاعیر له گه ځا دره و شانه وده دا نهرم ده بڼت:

شیر دهستی له سهر شانم دانا
گوتی له دووره وه هاتووم و نه زرم له ځم گرتووه
نیشانه ی زیندوو کړدنه وه بناسم سروودی زه وی: ل 57

دیاره له پراکتیکدا شیر ئامانجی ئه وه یه له په خشان فشه رده تر و
چوپ ټر و ده و ټمه ندر و خه یا ټپیا نه تر بڼت، چونکه به گو ټره ی "ئی.
ئ.س. دا ټاس" خه یا ټا چیدی مه له که یه کی له فیکر دا بڼا او نیه که
بگومان سهرچاوه ی سهرتا پای دا ه ټنانه کانی مر ټیه. شاعیریش هه رده م
ئامانجی ئه وه یه که له فزایه کی که متردا مانا و مه به سته کانی
به ده سته وه بدات و ز ټره ی جاره کانی ش مامه ټه له گه ټا حا ټه ته ز ټر
ئا ټزه کانی هزردا ده کات، ده یه و ټگ ټټ انکارییه ک له ده قدا
به ټن ټه دی، له ناویدا، بوون به ئاماده یییه کی مر ټی بدات، تا له
ئه نجامدا دنیا بینیی، یان تایه تمه ند ټتییه کی شیریی ده سته بهر
بکات:

په یامبه خش د ټم له سهر ده سته کانی ټاده خات و له چاوی نزیك ده کاته وه
قته د ټی وا ټپ کار ټوه و زه رده په ټی نه دیوه سروودی زه وی: ل 54

*هه نده کانی وشه ی شیریی

هه میسه وشه دوو لایه نی هه یه، لایه نی خودیی و لایه نی بابه تی. هه میسه
دنیا یه کی تر له و دیو وشه وه ځی مات داوه، ئه ویش جیهانی ئاگاییه،
وشه - زمان ئامراز ټکی بڼو ټنه یه بڼ گوزارشت کړدن له باره ی جه وه هری
واقععه وه له په یوه ندی به مر ټفه وه. زمان وامن ل ټده کات به
ش ټوه یه کی ه ټشیرانه شته کانی ده ورو بهرمان ببینین. که واته له
ټټ سه ی ه ټشیراییدا ئامراز ټکی بڼها و تابه. بڼیه ئه گهر به و
ه ټشیراییه مامه ټه له گه ټدا نه کړت ناتوان ټتکار فره مای ځی به
ش ټوه یه کیشیاو و به ج ټه نجام بدات و له ئاکامدا کار ټکی ئه وت ټ
ناکات شته کان به ټوونی و بڼگهر دیی له ده ورو بهرمان به دی بکه ین و
گرفتمان بڼ دروست نه بڼت له بهرجه سته کړدن و په رچه کړدنئ ئه و
بابه ته ی زمان گڼشت و خو ټنه که ی ټک ده ه ټن ټت، له گرتنی ئه و ټټحه ی
ئه گهر وانه بڼت ئه وابه خا و خلیچکی و ش ټواوی به دیار ده که و ټت:

له س ټبه ری گهر می دره خته که دا بزه یه ک بڼ کام ټرا بکه
حه کایه تی مردن که م ټک له ژیان در ټتره سروودی زه وی: ل 55

باران بڼ ئه وه ده بار ټ ځی ون بکات

*شیر و یه‌کـتی با به‌ت

ئایا لـره‌دا ده‌کرـ به‌ وردی قسه‌ له‌سه‌ر چوارچـوه‌ی شیریی بکرـت به‌ تایبه‌تی له‌ ـووی با به‌ته‌وه‌، له‌ ـووی یه‌کـتی با به‌ته‌وه‌ که‌ کاراکته‌ر به‌و چوارچـوه‌یه‌ ده‌به‌خشـت؟ بـگومان، چونکه‌ ئه‌مه‌ شتـکی ئه‌سته‌م نییه‌، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئـمه‌ له‌به‌رده‌م تـکـسته‌کاندا به‌رانبه‌ر به‌ هه‌یکه‌لـکـ ـاده‌وه‌ستین، ته‌ماشای کـمه‌ـکـ که‌ره‌سته‌ ناکه‌ین که‌ هـشتا پـوه‌ندیان پـکه‌وه‌ نه‌سازاندوه‌، که‌ هـشتا هه‌ر که‌ره‌سته‌ی خاون، له‌وانه‌یه‌ له‌ هه‌ندـ شوـندا سه‌رنجی جـره‌ هه‌ـبـزـکانـکـ بدرـت، ئه‌ویش بـ ئه‌وه‌ ده‌گه‌ـته‌وه‌ که‌ شاعیر کاراکته‌رـکی به‌ ئه‌مه‌کی سه‌رده‌مه‌که‌یه‌تی، به‌و مانایه‌ی که‌ ئه‌و پارچه‌ پارچه‌ بوون و لـکترازانه‌ ده‌روونییه‌ی که‌ سه‌رده‌مه‌که‌ پـیـ به‌خشیوه‌، ئه‌و ده‌یگوازـته‌وه‌ ناو ده‌ق، ده‌توانین بـنـ ئه‌و له‌ هه‌ندـ بارودـخدا کارفه‌رمای ئاوـنه‌ ده‌بینـت که‌ پیشاندانه‌وه‌ و په‌رچکردنه‌وه‌یه‌، بـگومان به‌ شـوه‌یه‌کی سایکـلـژیانه‌. ئه‌و ناتوانـتـ خـی وا ده‌ربخات و بنوـنـت، قه‌واره‌یه‌کی تـکـمه‌ له‌ناو خودـکی بـهـز و لـکه‌هـوه‌شاوه‌ به‌رده‌سته‌ بکات. به‌م پـیه‌ ده‌کرـ بـین یه‌کـتی با به‌ت له‌م ده‌قانه‌دا ده‌که‌وـته‌ ده‌ره‌وه‌ی چوارچـوه‌ی ده‌قه‌وه‌، ژیان خـی یه‌کـتی با به‌ته‌، ژیان، دیاره‌ به‌ سه‌رله‌به‌ری جوانیی و دزـوییه‌کانییه‌وه‌ یه‌کـتی با به‌ته‌. چونکه‌ لـره‌دا ته‌واوی که‌ره‌سته‌کانی جیهانه‌ شیریه‌که‌ له‌ئهموونی ژیا نی شاعیرو قووـاییه‌کانییه‌وه‌وه‌رگیراوه‌ و جیهانه‌که‌ی پـ بنیاتنراوه‌:

مانگ ده‌ستی نزایه‌ هه‌ـفـیوه‌

له‌ تریفه‌ی خـی زیاتر که‌سی نییه‌

له‌ کانیه‌کیش ده‌پـچـته‌وه‌ که‌ هه‌چی له‌باره‌وه‌ نازانـ

کانیش له‌ ئاست جـگه‌ی دامـنی خـی

که‌ و

لا و

کوـره‌ سروودی زه‌وی: ل60

ئه‌گه‌ر پاشینه‌ی شاعیر ئهموونه‌ بـچـه‌ند و چوونه‌که‌ی بـت، ئه‌وا له‌ نـوانی ئهموون و گوزارشتکردن لـیه‌وه‌ هه‌ر وه‌کو نه‌زار قه‌بانی بـی چوو ه‌دا بـان نییه‌. نووسینیش ژیا نـده‌وه‌ی ئه‌و ئهموونه‌یه‌ به‌ شـوه‌یه‌کی کامـا، به‌ شـوه‌یه‌کی هونه‌ریانه‌ی باـا. خودی شاعیریش ئه‌و منه‌ شیریه‌ له‌سه‌ر کاغه‌زدا داده‌هـنـ که‌ ئه‌رکـکی گرینگی هه‌یه‌ ئه‌ویش ـوونکردنه‌وه‌ی په‌یامه‌کانه‌ هه‌روه‌کو"سان جـن پـرس" ئامازه‌ی بـ

کردوو ه:

گه وره م نه شونما ئه گهر به در م ماچ بکه م
خودا و خود سزام ده دهن سروودیزه وی: ل58- 59

ا بردوو و داهاتوو له ناو یه کدا مردوون
قاجی ئه ستاشیان له ناودا سه ه سروودی زه وی: ل121

*هه نده دیار و نادیاره کان

هنگه ناوهره ک و تاك وشه کانی جیاوازییه کی ئه وت م به خوه نه بینن،
چونکه جیاوازییه که له ساتوسه و دادایه له گه م جه وهری شاعر و زمان
خیدا، دهش بوترا ئه وهی که یاخیوون و سه رک شیی پوه دیاره
تا ادهیه ک فره م، واته مه به ستی سه ره کی ئه و یاخیوونه له و فره م
گشتیهی که باوه و ک دهنگی له سه ره. هنگه شتی جیاوازی هه بت،
به ام که ده ریده بت و تهوزیفی ده کات به جره ک ئه نجامی ده دات که
تا ئه ندازهیه ک هاوتای نییه، نه بینراوه، پشتریش به و شه وهیه
نه خو ندراره ته وه، لانیکه م له ناوه نده که ی ئه مه دا. دیاریشه شاعر
به جگه له وهی بونیادنانی زمان کی جوداواز و په ره پدان و پشخشستی
له ئه ست دایه، ئه رک کی دیکه شی هه یه، ئه ویش شنبیرکردن و
ده و مه ند کردنی زمانه، واته زمان واله کات هه گری پاشخان کی
مه عریفی قوو تر بت و ده کی دینامیکیانه تر له بت تهیدا شاردراره
بت و به به ها و بابه تگه لی هه میشه خ تازه که ره وه و کازفه ده ر
بارگاوی بت:

ترپه ی د م گو له م شکم ناگر و شو نپی ناسر ته وه
که مه ده ک مردوو م میان له سه ر ده ستیان اگرتوو ه
ده موچاویان ته و او سووره هه گه او ه و ئه و ازه ده درک نن
په پووله بت و ا به ووناکی چرای دزانیش ده کا تسروودی زه وی: ل62

شاعیر، هه به ته له میانه ی زمانه وه به شته کانه وه په یوهسته، ده کر
وه کی تر بت بین زمان تاقه نیشتمانی به چهن د وچوون و بت هاوتای
ئه وه. زمان تا ئه ندازهیه کی ز ره به رجهسته که ری خه ونی شاعیره، نه وه ک
ژیانه یا یستیه که ی:

ده توانم باوه به و هه موو شتانه به نم که بینوو من
چونکه هه موویان خهون بوون سروودی زه وی: ل63

هه تاو خهریکی دزینی پارچه قوماشه کانی پرسه یه
داوای کرد له دزییه که یدا یاوه ری بین

ئەم داوايە تايبەتە بەو مەرڭەي چاوي دېي ناسيووە
سروودي زەوي: ل125

بەگومان زمانى شيعيرى زمانىكى بارگاويە بە وئە، لە ڭگاي
وئەشەو دەيەوت ئەو ڭاستيانە ئاشكرا بکات کە بە ڭيانەوە نيازى
ئاشكرا کردنى ماناي ئەزموونە تايبەتمەند و کەسيەكەي ڭيەتى.
سەرەنجام ھەرەو کە ئەو ڭەي بليخانەف بېي چوو شيعر بيرکردنەو بە
بە وئە. بې ئەو ڭەيش کە بە وردى ئەو ڭەي ديارىبکەين ئايا دياردەي
وئە دە بې چى بېت، بې ئەو ڭەي ئەو ڭەيش ديارىبکەين ئاخ وئە پېش ھزر
دە کەوت، يان بە پېچەوانەو، ئەو لەگە ڭگاستن باشلاردا پېويستە
بېين شيعر پتر لەو ڭەي دياردەي ئاوەز بېت، دياردەي ڭە. بەم
پېيەيش خەيا ڭا ڭڭڭڭڭڭ گەورەي تېدا دەبينت. بەو مانايەي کە وزەيە
لە داھەنن و توانايە لە ڭنە ئارا و قابليەتە لەسەر
کە کردنەو ڭياواز و ھاودژەکان و يەكخستنى نەگونجاو ڭانە لە
گشت ڭكى لواو و ھارم ڭيدا. لەو ڭەيش بتراز ڭ توانايە ڭى مەزنيشە لە
تەكشكاندنى يەك ڭتى ڭووا ڭەتيانەي شتەکان و تەكوپ ڭكانى پېو ڭديە
شەق ڭيە ڭەکان لە پېناو سەرلەنو ڭ بنيادنا نەو ڭيان. بەم ڭرەيە کە
ژيان ڭكى شيعيرى بە ڭڭڭڭڭڭ پت دە بەخشرت، ئەو ڭڭڭڭڭڭ پتەي کە پېويستە
بە ھەنووکەو پېو ڭنديدار بېت و ڭەنگدانەو ڭا ڭييوون و دەرک
پېکردن بېت بې خودى سەردەمە کە ڭي:

ھەميشە يەكەم بارانى سا ڭا دڭڭڭڭڭڭ شەم دەکات و دوا بارانیش دەمترس ڭڭ
نازانم بې ناتوانم تەواو لە باران نزيك بېمەو
ياداشتنامەيە ڭى توندوتيزم داو ڭە يەكەم بارانى سا ڭا
نەرم بېار ڭ

نان نەرم ئاوپېرژن دەکرت
شانەي ھەنگوينیش بە نەرمى پې دە بېت سروودي زەوي: ل68

نا ڭى ئەسپ لەق بوو و سروشت توو ڭە و دڭڭڭڭڭڭ خراپە
ئەي ڭڭڭڭڭڭ ديدار و ئەفسوونى ڭوونا ڭى خودا
فەرمان بە دڭم بدە خراپە دەرکات سروودي زەوي: ل67

*شيعر واقيعى خودي ڭي دە ئافر ڭڭ

ديارە شيعر ھەميشە واقيعى ڭي دەخو ڭڭڭڭڭ و ڭڭڭڭڭڭ لە دەرەو ڭەيش
دەخواز ڭت بې ئەنجامدانى ئەم ڭارە ئا ڭڭڭڭڭ واقيعى ڭا ڭيش
دەرەو شانەو ڭى زياترى پېدە بەخشرت. شيعر ھەند ڭجار لڭرەدا لڭڭڭڭڭڭ ڭى
فڭڭڭڭڭڭ گرافيانەي ھەيە، زووم ڭکە وئەي نزيکتر دەگرت، کە ڭە ڭەيان
دەکات و سەرەنجام کە تەواو ئامادە دەبن، دەيانخاتە تو ڭي

ٺهلبووم ڪهوه، دهتوانين بڻين ٺهلبوومه ڪه ڇهڪاميه، بهام ٺهوهي ڪه لڙهدا جياڪاره گڻشينيگاکانه، ههرفڻتڙيهڪ له پنتڙي ڊانسقهوه ڊيمههڪهي ڇي ڇاوشڪار دهڪات و له چوارچڻوهيهڪي ٺهفسووناوي سهرسامڪهردا ٺهوقي دهڪات. ٺهو دنيايهي له دهرهوهي دهقدا بووني ههيه، له سهراپا و به درڙايي مهودا و ٺهههندهڪاني تڙيهه له دڙوازي و نهگونجان، بڻگومان دهقيش زڙ لهو دنيايهوه دور نيهه و ٺهو دڙوازيانه دهگوازتهوه بڻ ناو ڇي، ٺيتر دنيايهڪ ٺاههريده دهبت ڪه گواستنهوهي ڪتوپڻ له شتڙيهوه بڻ شتڙي ڪي تهواو جياواز زالا دهبت و تالا دهيهڪ دهق ههناسهسوار دهڪات، ٺهگر به شڙوهيهڪي ڇوڪهشانيش سهيري بڪهين ٺهوا پهيوهندي بڻگهڪان ڪا ٻوونهوهيهڪ دهستهويهخهيان بووتهوه، لهملاولهولاشدا پڻوهنديهڪان بووني ڇييان لهدهستداوه، بهام وهڪي تر ڪه توتڙي سهروهوي ٺهو ڇوڪاره بهجڻ دهههت ههمان ٺهو دنيايهي دهرهوهي دهق دهبينين ڪه شيعر به ياسا و لڙيڪي ڇي ٺاههريدهي ڪردتهوه و ههست ناڪرت ڪه ڪه موڪووي تڙدا ههبت و ٺهو يهڪڙتي بابتهتيهيش ڪه لهلايهن زڙڙيهوه جهختي لهسر دهڪرتتهوه ههنده بزر بووبت ڪه به زهقي بهو دهقانهوه دياربت ڪه واقيعي ڪي بڻ يهڪڙتي و پڻ هاودڙي نمايندهي دهڪن. بهام وهڪو شڙوه و فڙم دهش پڻوهنديهڪاني زمان نهتوانن يهڪڙتيهڪي بابتهتي بهرجهسته بڪن، به ديوهڪي ديڪهيشدا ناوهرڪ به ٺهرڪي ٺهوه ههدهستت، ٺهويش ٺهگر بڻت و ٺهچاوي ٺهو واقيعي دهرهوهي چامه بڪهين، ڪه وهڪو شهقلا شهنزان و دابڻاني ڇوڪهشانه پيشان دهڊات، وهل لهوديوي ٺهمانهدا بڻ شڪ ٺهوهي بهگههويسته يهڪڙتيهڪي بابتهتيانهي مڪووم و تڙكمهيه:

ڪتڙيڪ له ٺومڊي ڇييدا ڊي داينهوه

شوڻيشمان لهسر زهوي نيهه

ٺهگر ههشمانبت ياريهڪي ٺاگر بازيهه

تيشڪي سووتڻنهر شمڻي تواندهوه

پايزيش سووڪا يهتي به شڪڙي درهخت دهڪات

وهڪو عهليشيشي فيڪه بڻ ڪڇشراو

دهممان بهرز ڪردووهتهوه سروودي زهوي: ل70-69

به پهيڙهيهڪي نووستوو ههدهڪشڻمه ناو تاريڪي و ڇووناڪي

پهيڙه تهنيائي و ترس و واقوڻمانه

تاريڪي لڙوي له ڪوڻمي ڇووناڪي دهڪاتهوه سروودي زهوي: ل70-71

*سهرڪهوتني ههستهڪان لهناوهوه بڻ دهرهوه

دياره وڻنهڪان بير و ههستهڪان ٺاشڪرا دهڪن، سڙهڪان بهرجهسته

دهڪن. ههڙمووني وڻنهڪان لايههڪاني ديڪهي شيعر تالا دهيهڪ

کا ده که نه وه و لایلی به بابهت و مانا ده به خشن. یه کک له خهسه ته دياره کانی شيعرک که ونه دايه ناوه هه سترک دنه به بوونی کمه گر يه ک له نوان گواستنه وهی ونه کاند، که ئه مهيش واده کات له هوتکی سروشتی و بگر وگ يیه کی شيعری ببهری بکات. ئه گه ریش شيعر ببه پ خای له چه مکی ونه دا ببین ته وه ئه و مانای ئه وه یه که ونه ئلیم ننتکی سهره کی و یه کانه یه له پکله نان و به دیه نانی شيعردا. "سی. دهی. لوویس" له کتبی ونه ی شيعرییدا ده ت: داه نان و بویری و به پیتی له ونه دایه، ئه مانه هه مووی به "خاککی به هز" له قه هم ده درن، به ام ئه و خای که به سهر چامه ی هاوچه رخدا با دهسته وه کو هه ر خکی دیکه شیمانیه ئه وه ی هه یه له ده ست ده رفرت. هه به ته ونه يش هه رده م جگیره و خودی قه سیده يش له ده ره نجامدا ونه یه، ده کر هه موو شتکی بگت، ب نمونه ئا استه، شواز، بابهت، فرم... تاد، به ام ونه هه ر به جگیری له پکله ته ی شيعردا ده م ن ته وه و هه ر وه کو پوهری سهره کی و شکای شاعیر و به رزی و ژيانی به رجه سته ی شيعریش ده م ن ته وه به و پیه ی "درایدن" ئا مازه ی پداوه:

په پوله بلوا به ووناکی چرای دزانیش ده کا تسروودی زهوی: ل66

تریفه ش چه ند له ئاسککی دووگیان ده چ

به نه رمی پ هه ده گر سروودی زهوی: ل67

نووشته ی چاوه زار به ناوچه وانی خانوو ج لانه ده کات

سروودی زهوی: ل82

د ره خ تا به رز نه ب ته وه سه بهر ناگر سروودی زهوی: ل82

لانی د هه موو شتکی من ده زان و چاوساگی هه قیقه ته

سروودی زهوی: ل85

بگومان ئه وه ی که هاوگونجاندن له میانی ونه کاند به دیده ننت ککه وتنی بابهت و ونه یه. ونه گای بابه ته که شن ده کاته وه، کمه کی ده کات خای باشت به دیاربخت، یان بد ز ته وه. "ئای. ئه ی. یتچاردز" پیاویه: ئه و توانا سه رسامکه ره ی شاعیر ب هاوئا هه نگکردنی قسه، هه رچی چ ن ک ب ت به ش که له و توانا فره سه رسوو ه نه رتره ی هاوئا هه نگکردنی ئه زموون. خودی ئه زموونی مر ف که هه میشه بابه تی ته وای شيعر بووه. شيعر کات که قوو یه کانی مر ته یده کات، خه سه ته تی نو، یان جیاواز به شته کان ده دات، مانایه کی پ زه تیفانه یان پ ده به خشت، له و وه یه که ده توان ت جگایه کی شایسته و پ به پست له جیهاندا ده سته بهر بکات، چونکه ههروه کو ماکلیشیش ئا مازه ی پ کردووه: شيعر یه ک که له و گایانه ی

که مانای ژيانمان بـ ځـاځـه ده کاته وه و قوو ټـرـين پـځـاويستـيـه
مر ټـيـه کـانـيـشـمـان ټـهـوـيـه که مانا بـ ځـاځـانـمان فـهـراهم بـکـهـيـن:

کيسه ځـا که سـهـري ځـي ده با ته وه ناو قاوغي
له قوو ځـايي ځـي ده ځـوانـځـ سروودی زه وي: ل72

جا ټـهـگـر شـيـعـر هـهـر وه کو ټـهـوي کـريـستـځـهـرکـځـدو ځـا بـي چوو: يـهـکـځـ
له کـځـنـتـريـنـي ټـهـو چالاکـيـه ټـسـتـځـيکـيـانـهـي هـزـري مر ځـايـهـتـي بـتـ ټـاـيا
ټـهـنـهـتـيـځـي دیکـهـي هـهـيـه؟ واته ده توانين پـشـتـگـو ځـي بـخـهـيـن و هـهـست به
نا ته و او و کـځـماـسـيـهـکـ له ژيانـي مر ټـيـمـانـدا نه که يـن؟ دياره تا
ټـسـتا ټـم پـرـسـياره بـ ټـهـځـام ماوه ته وه، چونکه شـيـعـر بـ ځـا ځـي مر ځـف
لـم سـهـر دـهـمـهـيـشـدا پـځـاويستـيـهـکـي پـهـيـگـيرـه و سـهـروم ټـهـ لهـوي به
ځـا ځـا ځـي پـځـهـتـيـځـ و گـرـيـنگ هـهـ ټـسـتـځـ له پـځـشـخـسـتـنـي و پاڅـر دـنـهـوي له
گـوناـهـه زه مينيـه ناچيزه کان، هـځـشـتا ټـپـهـ ځـاندني قـځـهـوونـيـي و
يـهـکـځـخـيـهـکـانـي ژيانـه و جـيـهـانـځـ به ټـاده ميزاد ځـهـوا ده بينـځـت که
هـهـست ده کات پـځـهـوي پـځـهـنـديـداره و نا توانـځـت ده سـتـبـهـر داري بـت:

سهرم له تاريکي و ځـووناکي سوو ځـماوه
کاميان له بهر کاميان هـهـ ځـد ځـن سروودی زه وي: ل71

و ځـده چـځـت ټـهـفـلا تـوون بايهـځـي بهـو چـځـڅـ و لهـزه ته دا بـت که شـيـعـر
ده يـبـهـخـشـځـت، ټـهـريـستـځـيـش بايهـځـي بهـو کار فـهـرمايه دا بـت که شـيـعـر
ده يـبـيـنـځـت، هـهـ ټـهـته وهـزيـفـهـي شـيـعـري لهـلای ټـهـودا ځـي له "کاتارسيـس" دا
ده بينـځـته وه که ده کـځـ چـهـشـنـي فـيـلـتـهـر ځـ بـ پاڅـر دـنـهـوي دهـروونـي مر
لـي بـ ځـوانـين، بهـځـام ټـم پـځـمان نا کـځـت شـيـعـر له يـهـکـځـ لهـم دوو
بهـخـشـهـي ځـي دا ما ځـيـن، يان بهـځـ يـهـکـځـکـيان و ځـناي بهـر که ما ځـبوونـي
بـکـهـيـن، چـونـکه بـ ټـم ټـم چـځـڅـ و وهـزيـفـهـهـي شـيـهـر پـځـاويستـه:

دهـسـتي بـکوڅ چـځـ و لـځـ و پـهـځـهـي ټـ که و تـووه
نا توانـځـت خـهـون بـيـنـځـ که پـهـپـوـلهـيـه سروودی زه وي: ل66

زه ويـهـکـي دا نه چـځـنـدرا و نه يـتـوانـي بـزه بهـځـنـځـته سـهـر لـځـوان
هـهـ ځـمـي هـځـشـمـهـنـد پـي ځـاگـه يانـدم سروودی زه وي: ل114 - 115

بهـځـگـه نه ويستـه که ټـومـځـد و ټـاواتـي بـځـهاوتا و بـځـچا ځـش و بهـر هـهـ ځـسـتيـي
شـاـعـير جـگـه له شـيـعـري پـهـتـي شـتـځـکـي دـي نـيـه، بـځـريـس پاسـتـهـر نا کـيـش
ټـاماژـهـي بهـوه داوه که: ټـاقـه پـهـيـامـځـ که ده که و ټـته ټـهـسـتـځـي شـيـعـره وه
ټـهـوـيـه که جـوان بـت، هـهـ ټـهـته بهـگـو ځـهـي ټـم چـهـمـکه بـت هـهـنـځـ شو ځـن
له جـهـسـتـهـي ده قـهـکـانـي سـهـبـاح ټـامـانـجـيان پـځـکاوه و بهـر دـهـوامـه له

ههست و سا زمان ده خر ش نن و ده يانه ننه جووه و ورووژان، که هه رگيز خا ي نين له به ها ئ ننت ئ ئيه کان و ياده وهری شيعريمان ده هه ژ نن، ئ مه ده ب دووباره پ ي ا ب ي نه وه، ده ب دووباره و نه کان کبخه ي نه وه و تابل يه کيان ل دروست بکه ين که سهره نجام قه سیده که يه و ئ مه ده ي خو نينه وه، واته ئه و تابل يه ده توان ب ب ته پان ا مایه ک که له هه موو هه نده کان ييه وه چامه که به رجه سته ده کات. يانی گه ا نه وه يه که ب خود، که ئه ویش به نا استه و خ ي گه ا نه وه يه ب واقع، يان په نابردنه ب ئه و واقيعی که خود دهرکی پ ده کات و خ ي ت دا ده بين ته وه که هه قيقه ت کی جيا وازی به ره مه ن او، هه قيقه ت کی نو ههروه کو فیکت ر شک فسکی ئامازه ی پ کردووه، هه موو پ وه ندييه ئاسايی، يان ک نه کانی زمانی ت کو پ ک داوه و يه ک تی و ا ه تیی شته کان ته فروتونا ده کات و پ وه ندييه کی دیکه و يه ک ت ييه کی تریان ب ده گونج ن، که ئه مه يش به د نيا ييه وه هه و ک ب ئه وه ی له هچه وه شت کی جياواز بخو ق ن ت، ئه گه رچيش ز ربه ی هه و ه کانیشی ده گه نه بنه ست:

بخوور تا نه سووت ب نی ب او ناب ته وه
 درهخت تا بهرز نه ب ته وه س بهر ناگر
 ئاو تا نه وات ئا وازی ل په یدا ناب ت
 پشک تا نه ب ته خ م ش با نايبات سروودی زهوی: ل 82
 چ ه گربوون و نیاز کی پا که به هیواوه ا که ی
 ووخساری مه حا ده ب ته ئاو نه ب بهرانبه سروودی زهوی: ل 83

* ل ژیکي شيعری

ده ش و نه له شيعردا به رجه سته ترين ئ ليم ننت ب ت، ئه گه رچيش به سهر دنيا يه کی ک لکه ه نگينه يیدا ئاو ه امان ده کات وه، به ام ئا يا شيعر ته نيا و نه ده ي خو ق ن ت، يان شتگه ل کی دیکه يش له پ کهاته یدا به شدارن؟ ههر ب نموونه: ئ بژ کت، خه يا ا، پرسيار، خهون، زمان، گ ا نه وه، ياده وهری، کات و شو ن، دنيا بينی، فه نتازيا... تاد، به ام مهرجی سهره کی ئه وه يه که شيعر ب ته ب ته يه ک و ئه مانه و ههرجی ئ ليم ننت کی تریش هه يه بگر ته خ و به ش وه يه کی گشتگران ه يه ک تی ف ر م و ناوهر ک پ که ه ن، که دوا جار ده ب ته يه ک تی بابه ت ت یدا و به ئا قاری مانا يه کی گشتی ده مانبات و په يام کی ل وه هه ده گ زین. ب گومان ئه وانه يله سهره وه ئامازه يان پ درا، پ ويسته سهرتاپا ت ک ب ژ ن و پ کهاته يه ک بخو ق ن نن که خ ي له يه ک تی بابه ت دا بين ته وه، هه به ته بهر له مانه هه موویشی م تیف شت کی ئ رگانی و گرینگه و پ داگریی ده ب ته مایه ی ئه وه ی ئه و ئ ليم ننتانه له

تـکـسـتـکـدا ئاـوـتـه بن و گوتارـکی شیعری کامـا بخه نهـوو. بـجـگه
 له مانه لـژیکیش لهم داهـنانـهـدا بهـشـداره، که پـویسته زـربهـهـز بـت
 و پرد له نـوانی و نهـکان و سهـرجهـم ئـلـیمـنـتهـکانی دیکهـدا
 دروستبکات و له کاتی خوـندنـهـوهـیدا ههـست به شپـزهـیی و پهـرتـوبـاوی
 نهـکـرـت. هـنگه ههـبـت پـرسـت: لـژیکـی شیعری چیه که وا پهـیدهـرپهـی
 دوویات دهـبـتهـوه؟ دیاره ئهـو جووـانـهـوانهـیه که گواستنهـوه
 شیعریهـکانی دووتوـی دهـق شیاو و مومکین دهـکهـن و یاساوـساکانی
 بهـرقهـراردهـکهـن و سهـلیقهـیهـکی سهـرئاسای پـناوـت بـت دهـرکـپـکردنی،
 ئهـو خوـنـهـرهـی که بهـدوای پـوهـندی ایهـهـکانی قهـسیدهـدا دهـگهـبـت،
 بهـدوای ئهـو پـوهـندیـانـهـدا دهـگهـبـت که بهـشهـکان پـکهـوه دهـلکـنـت و
 گشتـک دروستدهـکات دهـبـت بزانت ئهـوه عهـوداـی یهـك شته ئهـویش لـژیکـی
 شیعریهـ. بهـام ئایا ئهـو پـوهـندیـانـه هـزامهـندی به خوـنـهـر
 دهـبهـخـش؟ مهـبهـست ئهـوه یه ئایا گونـجانـکی سهـرجهـمگیر ههـموو شتـک
 له ئامـز دهـگرـت؟ نازانـم کـ یهـکهـمجار و تووـیهـتی شیعـر لـژیکـی
 ناوازهـی خـی دهـخوـقـنـت، بهـام ئهـمه بهـگهـنهـویسته، لـرهـدا به
 مانای یاساوـسا خـی دهـدات بهـدهـستهـوه و ههـر شیعـرک سهـرلهـنو و بـ
 یهـکهـمجار ئهـو لـژیکه بـت خـی دهـئاـفرـنـت، چونکه تهـنیا یهـك لـژیک
 بوونی نییه، ئهـگهـرچیش هاوـبهـشیهـکی لـژیکـی لهـمیانـدایه، بهـکو
 لهـاستیدا ههـر دهـقـک خاوهـنی لـژیکـکی سهـربهـخـیه و پـبهـپـی ژمارهـی
 دهـقهـکانیش لـژیکهـکان ههـمهـجـر و بـت ئهـژمارن:

با ندهی دـرینی ههـولـر شهـهید کرا

فـینی له یادمان ما

دایکی شهـهیدـک تهرمی با ندهی دـرینی ههـولـری

وهـك دهـسکه نـرگـز و مـخهـك

له قهـراغ ئـگاـکانـدا بـت فرـشتن داناوه سروودی زهـوی: ل 85-86

نواـه له قـزاخهـی مندا بـتی خهـمـانـد

منیش له قـزاخهـی شیعـر

ئهـر گـیان له کوـی جهـستهـدا دهـژی سروودی زهـوی: ل 85

دیاره ههـر وهـکو ئامـبـ دهـبـت، سهـباح لهم دهـقانهـدا تهـواو
 سهـردهـمانهـیه و ئهـمهـیش ئهـگهـر و وـوکهـش نهـبـت ئهـوا (نهـهـنی
 دهـقیجیاوازه). ئاشکرایه که جـره ئهـزموونگهـراییهـك هـشتایش ئهـم
 بهـرهـمانهـی جیاکار دهـکهـن، ئهـویش مانای ئهـوهـیه که ئهـو له
 ئارهـزوویهـکی بهـردهـوامدایه بـت هـنانه ئارای شتـکی تهـواو نو، بـ
 هـنـانی گـانـکاری و خـجـهـشتن و دهـقهـکانیشی تیشك دهـخهـنه سهـر
 قـئاغـک که بهـگهـنهـویسته بـسهـروبهـریهـکی بـهـووده تـیدا

به رجه سته يه و سكه چكي جياكارانه و تا يبه تمه ندانه ي ب دهكشن. ئم ق ناغي ئهوي پدا تده په ت لهوانه ي پشووترى دهو له مه ندره، چ له ووي بابت چ له ووي ف رمه وه، ئه گه رچيش سه داي ئه زمونه به را ييه كاني فهزاي ئ ستايشيان به يه كجاري به ج نه هشتووه و به ته واوه تي له تراديسي نه كاني شيعري پشووتر دانه باوه، يان ده كر ب ب ين هشتا په يوه ندي به ابردووي شيعري خ يه وه هر به رده وامه، به ام هه ست به وه ده كر ت كه ئه مه يان گه يشتنه به و ستگايه كي ديكه له زيان و ئه زموني گه وره بوون و به سا دا كه وتن. چونكه گه انكي تاقه تپ ووكن و جيدي به ناو ئم به ره مه دا به و ح ترساوه ئاشنامان ده كات كه له گه اندايه، به و ح شاره زامان ده كات و پمان ده ت كه به دواي چيدا گير ده يه:

دوا ئ ژ ما ي شايسته ي نه مرانه
دره ختي مردني تدا به س بهر و بهر بكه ين سروودي زهوي: ل89

گه يشتم به شو ب پي خ م و گو له ب ده نكي مردن ده گرم سروودي زهوي:
87ل

قه له ه ش با ه ته په ده كات
مني ش له و ئاس يه ده وانم كه له ناو د مدا در ئ ده ب ته وه سروودي
زهوي: ل94

*شيعر و ئاشكرا كردني واقيعي خود
شيعر ل ره دا نامه ي خود كه ب ده ره وه ي خ ي، خود كي له بيركراو،
خود كي زيندان ي، كه له ئا كامدا بووه ته تاقه ده ستاو ئ ك ب
گه ياندي كرده يه كي مر ي، ب گه ياندي هه قيقه ت ك كه ئاده ميزاد
باجه كه يه تي، چوونه به ره و پاكو ب گه ردي ي و پاكي زه ي،
به رزبوونه وه يه، گه يشتنه به ووناكي ي، ئه و ووناكي يه له شه رميدا
پ غه مبه ره كانيش ده مرن، ووناكي يه كه ته ماهي كردنه له گه ا خدا،
خودايه ك كه ئاماده ييه كي كرده يي و په يگيري له ز ربه ي شيعره كاندا
هه يه و گوزارشت له شت كي زيندوو، شت كي سه ر ئاسا ده كات، پويسته
دانبه وه دا بن ب ين كه شيعر ب چه ند و چوون پا به ند بوون و لايه نداري
ح، كراس ك نيه كرا ب ته بهر شت كي ئه بستراكت، ئه گه ر وايش ب ت
ئه وا حه تمه ن كراوه ته بهر هه ند ك شتي به رجه سته كه مانايه كمان
پ ده به خشن. ب يه كه شيعر ب ده نگ ده ب ت، كه شيعر ده سته رداري خ ي
ده ب ت، ترس ك هه ده وه ر ته سه ر خودي شپزه ي شاعير و هر هه موو
شته كانيش:

هه ميشه ته واو بووني شيعر ده مترس ب ن سروودي زهوي: ل79

*شيعر و زمانى خهون

دياره ئيدى زمان درهوشانه وه يه كه ده گره كه ده ش پ شتر خهون زمان بووبت و له هه شته مين كه شيعر و لهم و سته گه يه دا خى به ديه نا بت. سهره تا زمان ده چته د خى به راى خ يه وه، وه كو كه ره سته يه كى خاوى ل دت، ئوم دى ئه وه ده كات شت كى ش و جياوازي ل وه بنياد بت، نه زمانى ئاخوتنى خه كه بت، نه ئه زمانه يش بت كه ئه ده ب كى ته قليدى په يچ رى ده كات و گ انكارى به سهردا ه ناوه و مه وداى له گه ا زمانى ئاخوتن وه رگرتووه، ئيتر ئه وهى كه دته به ره هم به بارتە قاي خه يا ا مه ودا وه رده گر ت و دوورده كه و ته وه، ناچارمان ده كات به ووى ئاس يه كى ديكه در ژتر و به رزتر ام نين، له و فرمه ه نو يه كه شه ق ا ده گر ت، وه كو ئه وهى ياريه سهر و سه مه ره كانى ياده وه رى بت له گه ماندا. له استيدا نووسين له لاي شاعيرى ئه م ل ك ك پنه وه مان، ته واو وه كو نووسين نيه له لاي كافكا دا، يانى ك شش كه نيه له پ ناوى مان وه، به كو ك شش كه ب گ ينى چوارچ وه سوننه تيه كانى ژيان و وروژاندنى چالاكويه كى حى، هه و كه ب به تا كردنه وهى زمان له همزه ته قليديه كانى خى و هه و كيشه ب كردنى مانا و سيمبو ي ته واو جياواز به سهرنو شتى هه موو ئه و وشانه ي تامه زرى نو بوونه وهن:

له گه ا هه ر دا بارين كدا

ترسى بو كان له هه ناوى زهوى كه متر ده ب ته وه سروودى زهوى: ل79

له بهر خاترى ئه وهى درهختى مردنم به س بهر و بهر بكم
د م له سينگمدا كت بى نو ژه كانى هه رگرتووه سروودى زهوى: ل87

*ئاسته كان و گوزاره له خ كردنى زمان

سهره اى و نه كتوپ و گواستنه وه به رده وامه كان، چامه گشت كه پ كده ه نت و ملكه چى يه كه يتمه، يتم كى ه ور و له سهرخ كه له ناخى قه سیده كانه وه هه ده چت. هه ر قه سیده يه كه به ه ي ئه م ه گه زى كتوپ يه وه ش ك كى كاتيانه به وه رگر ده به خش و وايل ده كات په يده رپه ي بگه ته وه سهرى و هه و بدات ايه هى شته كان پ كه وه به ست ته وه. هه موو ده ق كيشى ب گومان ژيانى تايبه تى خى هه يه و به ه وريى په ره ده س نت و پ ده گات. زمانه كه شى له هه ند ئاستدا نه بت ئه گينا ته جريد ده يپ چ ته وه، له هه ند ئاستى تريشدا ده كر بوتر ماناش په رده پ ش ده كات و وامان ل ده كات داواى سرووش بكه ين ب ئه وهى ئه و مانا شاراوانه كه شفبكه ين و پيان بگه ين. له استيدا هه موو ئاست كى چامه كانيش خودانى ئه و چ يى و مه ندى و ده و له مه نديه ي زمان نين، له هه ند شو ن استه وخ يى وه كو گانگرين

به بهشك له جهستهی قهسیده کانهوه دهئائت، جگه لهوه گوزارشتی
 اپرت ئامزیش باادهست دهبت که دیاره هیچ ههستك ناوړوژنن،
 بهام ژیان پداویستی پیا نه و خای ههیان دههئنجائت، دهشت
 باین لهو جگایانه دا زمان گهلاک یه کئاست دهبتوه و له خای
 بتراز ئیحا ب هیچ شتک ناکات و ته نیا چه مکه ناوبراوه که
 پاسته رناک دئته دی، بهو مانایه ی که دهق ناکار ت مانا
 فهره نگیه کان به ج بههئت، یان هتیبکا تهوه و مانای دیاریکراوی
 خای "یانی مانای داهه نراوی خای" به وشه بیه خشت:

ئهو دارهی ته مبووری ل دروست کرا
 ئهو دارهی تابووتی ل دروست کرا
 ئهو دارهی په یژهی ل دروست کرا
 ئهو دارهی فه لاقهی ل دروست کرا سروودی زهوی: ل95

له سهره تادا ته نیا جوانیی هه بوو
 نهری کیه جوانیی بکوژ
 له سهره تادا ته نیا وشه هه بوو
 نهری کیه وشه بکوژ
 له سهره تادا ته نیا به خته وهری هه بوو
 نهری کیه به خته وهری بکوژ
 له سهره تادا ته نیا نه مریی هه بوو
 نهری کیه نه مریی بکوژ سروودی زهوی: ل65

ماسیی حهوز
 دلفینی ووبار
 نه هه نگی ده ریا
 ئه خته بووتی ئ قیا نووس
 ئیره ییان ب یهک تاوی سه ندووه سروودی زهوی: ل19-20

گو دان
 له سهر لوی په نجه ره
 لامپا
 له سهر لوی په نجه ره
 دیوان
 له سهر لوی په نجه ره
 شه م
 له سهر لوی په نجه ره سروودی زهوی: ل72-73

*شیعرو گه یا ندن

ئەگەر شیعەر، بە پێی بۆچوونی تۆستیی گەیانندن بۆت، ئەوا دەبێ گەیهنەر بۆت، گەیهنەری ھەست و بیر و خەون و خواست و ئاواتەکانی مەر بۆت، گەیهنەری ھەقیقەتی دۆخی مەری بۆت، ھەقیقەتێک کە وردزوێرس ئاوا گوزارەیی لێدەکات و دەبۆت: بە زیندوویی لە گای ھەست و سەزەووە بۆ دایا دەگوازرێتەووە، بۆگومان ئەو ئەرکەیش ھەر تەنیا شیعەر دەتوانێ بەو شۆوہیە پێی ھەستبۆت، کە ئەمەیشی ئەنجام دا ئەوا جۆگۆگۆکۆکۆ لەگەڵا مانادا دەکات و سەرەنجام خودی شیعەر خۆی ئامانجە ئەک گەیهنەر:

جوانی لە بارێکی شۆژاودا خۆی پێشان دام
دەموچاوی سروشت بە ئاسانی ئەشکەنجە دەدرێ سروودی زەوی: ل32

دیارە لە دنیای شیعیری سەباحدا سانسەرێک لەسەر وشەکان و شتەکان ھەست پێناکەرت، یانی ھیچ وشە و شتێک لە کۆنتەکستی شیعیری ئاودیو ناکەرت، بە پێچەوانەووە ھەست بەو دەکەرت کە لە فەزای شیعەرەکانیدا قەمەمەکی منداڵکارانە سەرقاڵی کردە نووسینە و ئایێ دەکات، فێژنەکی منداڵانە دەگمەنیش تانوپێی دنیاکی پێ کردتەووە و پارێزگاری بە خۆیەووە کردووە، مۆتووربەیی بە بەرائەتێکی ناوازە و دنیا یەکی ئەوتێ ئافران دوووە کە بۆجگە لە شیعەر بە ھیچ شتێکی دیکە ھاوچوون نییە، بۆیە تەماشای دەکەین دەقەکان وەکو گوان لێوانلێون لە ژیان، ژیان کە فوکوکیانە و پێی زیندوو دەبن و ھەدەچن، ئیتر شیعیریەت لە بەرزبوونەووەدایە، بەرزبوونەووەیەکی بەرچاوی دەستەبەرکردووە و زۆر بە زەقی دەرکی پێدەکەرت. ئیدی خواست و تمووھەکانی بەردەوام دنیای دەدەن، ھەر وەکو ئەوێ نەگەشتبۆتە ھەرێمی شیعری پەتیی، چونکە گەشتن بەو شتە کە ئاواتێتی پێی بگات، بە ئای "ئێسکار وای د" دەبۆتە بکوژی ئەو شتە، واتە وەکو ئەو وایە پێی نەگەشتبۆت، یانی دووبارە کردنەووی ژیانێکی سیزیفیانە، واتە ھەوەرینی ھەموو تمووھەکان، ھەبەتە تمووھەکانی شاعیر بۆجگە لە ھەنگاوانان بەرەو ئەو جۆگایانە، کە کەس پێیان نەگەشتووە شتێکی تر نین و لە ئاستیشدا شیعەر ھەنگاوانانە بەرەو ئەو شوێنە کە نازانرێت چییە، بۆیە ھەمیشە ھەوێکان دووبارە دەکەرنەووە:

دەمەوێ بۆ شوێنێک بۆم
شوێنە کە تێی ئەو شیعەر سروودی زەوی: ل104

شاعیریش دیارە ھەرگیز یادەوہری ناپاکی لێناکات، شەنکردنی شتە دەرینەکان بە سروہیەکی تازە ھەردەم جۆگایەکی بۆوێنە و سەیریان پێدەبەخشێت و قووڵاییەکی تازەیش لە ناخماندا بە ئاگا دەھێنێت.

جيهان هميشه بهرقه راره، سوواوه، له استيدا ز ر دهم که سوواوه،
 پينا کر ت تيدا بهرده وام ب ت، ئیدی ب ئه وه ده ک ش ت
 ئه تهر نه تیڤ ک بخو ق ن، یان لانی کم بید ز ته وه، جيهان ک
 دابه ن ت تاي بهت ب ت به خ ی که ئه ویش له و خونه دا ده رک
 پ ده کر ت که ووبه ری ده قه کان خه و ا و و ده کن. ب به ديه نانی ئه م
 باره یش خه یا ا ده ب ته په رجووی شاعیر، ده ب ته ج ژوان و تيدا به
 ئامانج و خواسته کانی ده گات، به و شتانه ده گات که واقع ل یان
 ب به ری کردووه، به ام ته نیا جه مسه ر ک نیه له پ س ه ی شاعر
 نووسیندا، به کو به شدار کی سه رسه خته و ئه گهر ته نیا خ ی ت خ
 ب ته وه و وون و ن ت ده ربکه و ت له ناو دیمه نی شاعر دا ئه و ا چیدی
 وه کو شاعیر ک دیار نام ن و ده ب ته خهوبین ک، خهوبین ک که هیچ
 پ وه ندیه کی به دنیای ئا گایی و دهره وه وه نیه و له هموو شت ک
 داب اوه "ب گومان به ب به شدار ی کردنی ه گز و ئ لیم نته کانی
 دیکه ی کرده ی نووسینی شاعیری":

باران وه ک ئه وه ی
 بلیمه تی دهروونی ئا گرم پ ب
 یان به خته وه ری خ ی ئا شکرا بکات
 ده نگی نزم کردووه ته وه و به نهرمی له گ م ده دا
 ئیدی ده ب من گ ج به م و ب مه دهر س روودی زهوی: ل 38- 39

ئاسووده یی چرا به دهستان
 ده ب ته به ری مزر و شیرینی دره خته کا ن س روودی زهوی: ل 86

* ک ن س پت و به ها شاعریه کان

هه ند جار له به ها شاعریه ترادیسی نییه کان دوور ده که و ته وه،
 ک مه ک ئامرازی په یوه ندی و وشه ی په یوه ست به ژ ر ل وه وه ده کات،
 هه ند جاری دیکه ف رم له گه ا ناوهر کدا ئا تاجیان به پرد ایه کردن
 هه یه، هه ند جار یش ک ن س پت پ ش و نه ده که و ت و به دوای و نه یه کدا
 ده گه ت تا بیکات به جهسته ب خ ی، یان و نه پ ش ک ن س پت ده که و ت
 و به دوای بیر که یه کدا ده گه ت تا بیکات به ج ح ب خ ی و پ ی
 زیندوو ب ت، هه ند جار ی تریش به های ته وای به زوبان داوه و
 په یوه ندی استه و خ له گه ا شته کاند به و ه یه وه بهرقه راره،
 جاروبار یش له گه ا ل ژیکدا مه ودا وهرده گر ت و دوور ده که و ته وه، له
 دنیای واقعی ش دوور ده که و ته وه، به ام له هموو حا ه ت کیشدا
 ئه گهر ت زقا کیش دوور بکه و ته وه ئه و ا ب ئه وه یه له خه یا ا پتر
 نزیک ب ته وه، چونکه له وه د نیایه که ته نیا له میان ی خه یا وه که
 س نته ره، پ س ه ی دا ه نان ه وایه تی خ ی وهرده گر ت و شه ق ا ده گر ت:

من باوه ٲم بهو چپه يه هه يه كه نيگا ده يكا ته گ ٲراني
گ ٲراني ئ ٲسكي له شي ئو مر ٲفه ده تو ٲن ٲته وه كه چاوي د ٲي ناسيووه
سروودي زه وي: ل 102

له هه واي ٲووندا مردم و نازم ك ٲشرا
كت ٲبه كانم شانيان دايه بهر تا بووتم

گاليسكه ي گه ٲه كه كان و باز ٲ به دوامدا ٲ ٲيشتن سروودي زه وي: ل 104
دياره دوو ٲا تكدردنه وه هه ند ٲ ٲه گه له جه سته ي شيعره كان وه كو ده نگ،
يان م ٲسيقاي زياده له بنيادي ده قه كاندا به شداري ده كهن، ٲ ٲه وه يه
كه شيعره كان له يه كنه وايي و يه كناستيي ده رباز بكهن و ٲ يتم ٲكي
ئه وت ٲي ٲ ٲبه خشن كه ٲ ٲزاري ٲه و ٲن ٲته وه و بهرده وامييه ك به
خو ٲندنه وه بدات. هه روه ها هه و ٲ ٲكيشه ٲ ٲ ٲزينه وه ي ٲ يتم ٲكي
گ ٲراني ئام ٲزي ٲ ٲ گر ٲ له ناو چوارچ ٲه وي گشتيي ٲ يتمي چامه كاندا،
ئي نجا ٲ ٲه ٲدي كردنه وه ي ئو توو ٲه ييه شه ففاهي كه له وديو
ت ٲكسته كاندا ئاماده يي هه يه و خ ٲي مه ٲاس داوه، ٲ ٲگومان ئو
توو ٲه ييه نماينده ي هه ٲچوونه، نماينده ي ساته وه خته كان ي ٲش ٲويي و
شپرزه بووني ناوه كيانه يه، زمانيش له جوانييه كان ي خودي خ ٲي ٲ ٲهري
ناكات، چونكه به خاوي و ٲووكه شانه به كاري نه ه ٲناوه و هه و ٲي
ئه وت ٲي نه داوه تارمايي بخاته سهر نه ٲنييه كان ي ٲ ٲه وي
تاييه تمه ند ٲنييه كان ي هه ست و س ٲز تاريك دابگ ٲ ٲت، به ٲكو به
مه علانيي ساتوسه وداي له گه ٲدا ده كات و نا ه ٲ ٲت به خاوي و خ ٲ ٲسكي
ٲانتاييه كان داگيريكات، كه بهرچاويشمان ده كه و ٲت كفتوك ٲي له ناو
حا ٲه ت ٲكي شيعريي ٲارسه نگدا دامركاوه ته وه و بووه ته ئو توو ٲه ييه ي
كه ئ ٲست ٲتيكا يه كي زياده ٲه وي به ده قه كان به خشيوه:

{به س نه بوو/ ل 9-10، ئو بايه ي گ ٲماو ٲك ده ش ٲه ق ٲن/ ل 30، ئي
ئه فسووني د ٲا/ ل 40-41، گ ٲرانييه ك ٲ ٲ/ ل 51، چاوه ٲواني هه و ٲ ٲكن چ
هه و ٲ ٲك/ ل 58-60-62-71-72-76، شيعر ده ستي له سهر شانم دانا/
ل 57-63، ٲ ٲه مبه ر ٲك ٲووه و ما ٲي خ ٲي ده ٲوا/ ل 64، له سهره تادا
ته نيا جوانيي هه بوو/ ل 65، خدا له ته وراتدا/ ل 68، گو ٲدان له سهر
ل ٲوي ٲه نجه ره/ ل 72-73-75، چ ٲنت ويست ئاوها/ ل 79، د ٲم له سينگمدا/
ل 87، چيمان ٲ ٲه كر ٲ/ ل 91، هه تاوي ٲ ٲه نكي/ ل 93، ئو داره ي
ته مبووره ي/ ل 95، نزيك قاميشه ٲا ن ٲك/ ل 99، د ٲي گه ليان له/ ل 124}

*سيخنا خكردي شيعر به ئامرازه كان ي

ٲ ٲ شك له هه ند ٲ شو ٲنيشدا هه ست به وه ده كر ٲت كه و ٲنه گه ل ٲكي ز ٲر و
زه به ند كه ٲه كه كراون، گه رچي زيندوو ٲنييه كي كاريگه ريش به و ٲنه كان
به خشاوه، كه چي خو ٲنهر ٲ ٲينا كر ٲت ئو با به ته به دييكات كه
له وديو ياندا خ ٲي هه شارداوه، ئه مه له وحا ٲه ته دا كه شاعير به شه

ناو نه يیه کانی قه سیده پشتگوو خستب که ده کر به ه یه وه پ وه ندی
 بنیاد بنر ت و با به ته که یشی پ به رجه سته بکر ت، وه ل و ای ئه وه یش
 که که کردن و قانگدان و تئاخنین کی زیاد له پ ویستی و نه ب
 ناو ده قی شیعریی هیچ شت ک دانامه زر ن ت جگه له وه نه ب ت که "حاتم
 الصکر" ده ت "قه سیده ی سه رابی" به ره هم ده ن ت و هیچی دی. ب جگه
 له وه "جی. ئم. تریقیلیه ن" یش ای وایه شیعر: که سه رنا که و ت له بهر
 نه وه نییه که له خه یا ا ب به رییه، به کو له بهر نه وه یه که
 خه یا کی زر زیاد له پ ویستی ت دایه، واته ته نیا خه یا ا شیعر
 نا ه ن ته دی، هر ته نیا و نه یش شیعر نا ه ن ته دی، یانی نه پ ویسته
 شیعر به خه یا کی زیاده و خه فه بکر ت، نه به ک مه ک و نه یش
 ل و بکر ت، هر شت ک، هر ئ لیم ن ت ک له ناو شیعر دا
 ئاماده ییه کی زیاتری هه ب ت نه و ا ب س و دوو هاوسه نگی هونه ری
 له قده ب ت و به زه قیه وه ب با ا نسی پ وه دیارده ب ت، که هر
 ئه مه یش ه کار ی سه ره کی سه رنه که وتنی قه سیده یه:

کیسه ا له پ شب ک دا چی ده و
 هزار پ یه کی فریو و خوار دووم بین
 دی خ ش بوو له پ ستی خ یدا ج ی نه ده بووه وه
 چه نه ل دان کی به لاشی بوو له گه ا شیعر دا
 میوه چه ند ب باک و ش تانه به سه ر سینگ ی دره خته وه پ ده گات
 خودایه خ به خ ت ئا گاداری
 ئا ای شیعر چه ندین جه نگا وه ری به جه رگی له ناودا ن ئرا وه
 سروودی زهوی: ل 105-106

مانگ ئای چه ندت غه ری بی ده که م
 بگه یته وه ناو ده فی ده ستم
 خ ر له قوو ا یی ده ریادا خا و نا ب ته وه
 به ردی بن لم ماندوو ناژی و له در ژبوونه وه ی ژگار یا قووت
 نازی ده ک شن
 و نه ی و خساری سا وایه کی له شیر ب او و به رد کم ک شا
 زمان له ناو ب س ه ی گشت ده سه ا ته کان داگیر سا
 ئه ی نه مری له دوو دنیا
 ئاگری ژیا نمت له د کی ئه فسانه پیدا کردو وه ته وه سروودی زهوی: ل 109

هه به ته هه موو شیعر ک هه و کی دا ه نه رانه ی ته واونه کرا وه، هه و که
 سه ره نجام ما وه یه کی که م شاعیر ئه فسوون ده کات و ل ی خ شنوود ده ب ت،
 دوا جار بای ا ای و د نیانه بوون ه زامه ندیه که ی ده ه و ن ته وه،
 ب یه هه و کی دیکه شه ق ا ده گر ت و ده سک ت، هه و ک و هه و کی تر و

کـښـيـر ګـڼ و يـه کـڼـي تـر و ... بـڼـکـڼ تـايـي د ووباره بوونه وي هـو ڼـکـان،
ئيدی هـو ڼـي تـه و او يـ سا ڼـکـانـي ژيان دـه بـڼـته چـامـه يـه ګـه هـر گـيز تـه و او
نـا بـڼـت و هـمـيـشـه لـه نـاو بـه رـه مـه کـانـي د يـکـه دـا سـه دـاي څـي بـه رـجـه سـته
دـه کـا تـه و هـ:

دروود بـ وچان و بهره و فره نگی پاراو و بـ پایانی ئادم

دوای ته‌واو بوونی هەر شیعرێك

ووبه‌ووی یه‌که داده‌نشین

ئاو دهن ته چاوی و به شك و هه چوونه وه شت ك ده

سروودی زهوی: 78J

* ناسنامہ می شہ واز

له ځاستيدا شـواز لهـم چـامـانـه خـاوهـنـى يـهـك نـاسـنامـه يـه، چـونـكه نـمايـنـدهـى يـهـك ټـهـزموونـى پـشـوو درـځـه، ځـى هـر يـهـكـه يـان پـكـښـيـهـكـى فرـه بـهـاوتـاى تـدا نـابـيـنـر تـ بـ تـا قـيـكـردنـه وـهـى جـر، يـان شـواـز كـى دـيـكه، له پـښـاوى گـهـيـشـتن بـه فـرمـيو وـلايـه كـى تـاقـى نـه كـراوه، فـرمـيو وـلايـهـك وـوبـه ووى بـيـار كـى تـرانـسـنـد نـتا مـان بـكا تـه وـه، ووبـه وويـده سـتـپـك كـى تـازـه مـان بـكا تـه وـه كـه ټـامـازـه بـت بـ دنـيا يـه كـى تر، كـه بـ بهـرده وـامـتـى شـيـعـر كـى جـيا كـار بـنيـات نـرا بـت، شـيـعـر كـه له خـودى جـهـسـتـه زو بـانـدا ټـازادى هـنـا بـتـه دى و وهـكو فـنـمـنـلـلـځـيـاى ټـازادى بـه ديار بـكه و ت و بـ هاوچـهـر خـتـيـه كـى پـدا و يـسـتـيـى خـو قـن دـهـسـت بـدات و پـهـيـگـير بـت. هـهـبـه تـه شـواـز بـه وـنـه، يـان هـگـز كـى ناگـهـان دـهـسـتـپـده كـات و له چـامـه كـانـدا دوو بـاره دـه بـتـه وـه، ټـيدى هـهـسـت دـه كـرت هـهـموو دـځـځـځ گـځـځـځ يـن و گـوا سـتـنـه وـهـى بـابـت لهـخـ دـه گـرت و له هـهـقـيـقه تـيـشـدا ټـهـو گـوا سـتـنـه وـانـه له شـتـكـه وـه بـ شـتـكـى دى ټـهـو هـگـزى كـتـوپـيـه تـخ و ټـافـهـريـده دـه كـات. له ځـاسـتـيدا هـهـنـد جـار له خـمـان دـه پـرسـين ټـايا ټـهـمـانـه كـه شـاعـير پـيـان هـهـدـه سـتـت له تـانـوپـي چـامـه كـانـدا گـهـمـه كـردن له پـښـاوى ټـامـانـجـكـى ديار يـكـراودا كـه ټـمـه دـهـركـى پـنـا كـه يـن، يـان هـر سـتـايـه كـه تـايـه تـه بـه خـى و مـه بـه سـتـيـش لـى گـهـمـه كـردن نـيـه. بـه هـهـرحـا، له زـر شـو نـى تـردا هـهـسـت بـه وـه دـه كـرت كـه شـاعـير له قـهـيـران و تـه نـگـزـه دايـه، بـگـومـان قـهـيـرانى بـه سـا دـا چـوون و نـزـيـكـبوونـه وـه له كـتـايـى، له مـردن، له دنـيا يـهـك كـه نادياره، هـنـگـه دـزـه خ، يـان بـه هـهـشـت بـت، له شـهـيـتان، يـان له خـودا نـزـيـكـبوونـه وـه بـت. نـزـيـكـبوونـه وـه جـهـمـسـهـرى گـريـنگى ټـهـو قـهـيـرانـه يـه و ټـيدى شـيـعـر هـهـموو دـه مـامـكه كـانـى جـارـانـى خـى و نـدـه كـات، يـان فـنـمـنـلـلـځـيـان دـه دات بـ ټـهـو وى تـه مـومـځـك بـه وـتـه وـه، بـ ټـهـو وى وونـيـهـك، وونـيـهـكـى دـه گـمـن خـى دـه سـتـه بـهـر بـكات:

ئادەم دەما مەك وەك دە بدە بەی دەم با

بهولا و ئەملادا دەچات سروودی زهوی: ل95

ئەو هەستکردن و درکاندنە میتافیزیکیەش ھەر بەردەوام دەبێت و
لەبیری ناچات کە یەككە لە پەيامەکانی خێ بکاتە پـۆـوـەـنـدـیـیـەـکـی
بابەتیانە لە نـۆـوانی دوو دنیادا. ئەو دوو دنیا یە کە لە ژـۆـر
کـۆـنـترـۆـڵـی ھەـبـژـاردنی ئـۆـمەدایە، دنیا یە کە کاتیانە تـۆـیدا جـۆـگیر
دەبین و ئەوی تریش ماـی ھەتاهە تایمانە، بـۆـیە ھەست بەو دەکەین
تیشک دەخاتە سەر ئەو یە کە میان، بەـمـام بە شـۆـو یەکی ناـئـاستەوخـ
باسی ئەوی تریان دەکات:

ئاوی چاو لە کتـۆـبخانە ئاشکرا بوونی ھـۆـماکانی دوو دنیا
بەسەر دەفتەری شیعرمدا دەبارـت سروودی زهوی: ل114

ھەندـۆـك دەـۆـن سەرەتای ۆـۆـگا فە و جوانییە
ھەندـۆـكیش دەـۆـن کـۆـتایی
ۆـۆـبـواری سەرەتا و کـۆـتایی بووم
کـۆـتایییش وەك سەرەتا
ھەمان ھەستی بـۆـم ھەبوو سروودی زهوی: ل11

دەتوانم باوہ بەو ھەموو شتانی بەـۆـنم کە بینوومن
چونکە ھەموویان خەون بوون سروودی زهوی: ل63

لە ماـی ھەمیشە ییدا
کـۆـل دەرگایە یان پەنجەرە سروودی زهوی: ل70
بـۆـ تاريك داھاتن زـۆـری نەماوہ سروودی زهوی: ل89

دـۆـا جـۆـ بەخـۆـ ناگر و بەردەوام جـۆـ دەگوازـۆـتەوہ
ئەي جـۆـ ھەموومان تـۆـ ھەسەندووہ سروودی زهوی: ل92
لە مانەیش بترازـۆـت شاعیروہ کو لە سەرەتادا ئاماژەي پـۆـکرا خودانی
ئـۆـگـۆـیەکی ھەـۆـئاوساو و نااساییە، دەتوانـۆـ لە جەستەي قەسیدەکاندا
زـۆـر بە ئاسانی جـۆـ پـۆـی ھەـۆـبـۆـگـۆـت:

ئەي ھەقیقەت من باجی تـۆـم
تاج ئیرەیم پـۆـدەبات سروودی زهوی: ل57

ۆـۆـخسارم ئەفسوونی ۆـۆـوناکی خودایە سروودی زهوی: ل58

گەورەم نەشونما ئەگەر بە درـۆـ ماچ بکەم
خودا و خود سزام دەدەن سروودی زهوی: ل58

له ماڼۍ تڼۍ دا ځاده کشم و ده ځوانمه جوانیت ئه ځودا
سروودی زهوی: ل 116

*دهره نجام: ځای زوبان و کارکردی شاعر

ئهو ځای استی بخت شاعری له مهنه تییه وه هه ځوو ځای و ده توان ځای
کارکرد ځای مهنه به سهر ځای زوبانه وه هه بخت به و پیه ځای که "گاستن
باشلار" نامه ځای ده کات، و ځای شاعریش بځای گومان له زمانه وه په ځای
ده بخت و هه میسه ځای نه خت ځای له سهروی زمانه ځای گه یانندن و مانا وه په
مادامه ځای ناوهر ځای کیش شیمان په هره وه کو ځای ته ریسته ځای
خو ځای نندنه وه و وهر گرتن ځای چونه، که واته ده کر ځای ځایین خو ځای نندنه وه،
ځای هه ځای نجان و پځای شیننی کردن و نه نجام گیری. بځای گومان پځای کڅی
ځای نه کردو وه بځای م خهریکی ځای افه کردنی ده که کان بوومه، به ځای کو له
هه نځای شو ځای نځای له به شه ځای نه ځای نه زمونه م به رباسداوه و له
هه نځای شو ځای تریشدا به پځای توانا هه و ځای داوه فزای گشتی ده که کان
بدو ځای نم و سهر پشکیان بکم ځای ځای به پځای ناسه ځای نه ځای دهق،
ده که کان دووباره شه ځای ببه خشنه وه. دیاره هه ست و سځای نه ځای ناوتو ځای
شاعر هه تا ځای ځای و پځای، شاعر هره وه کو ستار ځای بنیسکی ځای چوه
نکوو ځای له خودی ځای ده کات و ځای په ځای ځای و گځای انکاری به سهردا
ځای. له وانه په له هه موو شو ځای کڅای ځای ځای ځای ده که ځای نه ده ځای نه
نه کرد بخت، دنیا بینیه کی مه حکم و ځای کمه به دینه کر ځای، یان به ځای کی
تر بځایین دنیا بینیه کی وردوخاش و کځای ځای ځای ځای ده سهر پځای ځای، ده ش
له وه وه سهر چاوهی گرت بخت که شاعر دهر ځای به پهرتوب ځای اوی دنیا که
بکات، بځای گومان له دهره نجامی هه ست کردن ځای به هڅر به ځای په ځای
ته مهنه و به سا ځای داچوون، که ځای مهنه ځای له ځای کڅای ته مایه ځای ځای که
پشت له ځای ځای بخت بکات و له تانوپ ځای به ره مهنه کڅای لاواز
به دهر که ون، یان نادیار بن. هه ځای ته تځای کست به پځای شمهر جی خودی و
با به تی مه حکوومه، واقعی ځای به دهر له واقعی مه وزووعی بنیات
نه ناوه، به ځای کو کڅای مه کی له وهر گرتو وه ځای ځای واقعی کی ځای ته و
بخو ځای ځای که ځای ځای ځای، یان سهر چاوهی هه بخت و ځای نه مهنه ځای
خه یا ځای نه پځای ځای ته وه، که له خو ځای ځای باوه ځای هڅر نانه وه دوور بخت و
به چاوی ځای ځای نه بینر ځای. بځای جگه له مانه ځای، له ځای استیدا شاعر
له پځای ناوی کڅای مه ځای و ځای، یان کڅای مه ځای خه یا ځای که مووش و کڅای مه ځای
هه ست ځای هه یه جان نام ځای و هه چوودا نایه ته دی، به ځای کو گشت ځای و له
کڅای مه ځای به ش و ځای لیم ځای بچو و کتر پځای ها تووه، که له دوو توو ځای نه
نووسینه دا نامه مان پځای انداوه. له یادیشمان نه چت ځای ځای ته وه که
له رده دا به زه قی په پځای ده بر ځای ته وه په که شاعر دیسان ځای چه سپانندن
و سه قام گیری کردنی هه مزه کڅای نو ځای فسانه ځای ځای هه و ځای کی دژوار و

جیددی داوه، توانستی بـوـنهـشی له کـکردنهـوهی دژوازییهـکان پیشانداوه و جاروبار به تهمومژكـ تووشی قهسیده دهکات که ئهوهیش بـ شكـ که مهکی وهگر دهکات بـ ئهوهی پتر له پـکهاته و کههسته هه مهجـرهکانی شاعر وردبـتهوه و لـیان اـبـمـنـت و تهئه ممولیان بکات.

دیاره له سه ره تادا مه به ست و نیازم ئه وه بوو ههـوـسته یه کی پشوو درـژ به رانهـر به خهـون و وـنهـی شیعری ئهـم ئهـزمـونه بکهـم، بهـام نهـده کرا ههـند لایهـنی دیکه باز نهـده نه دووتو و ووبهـره کانی ئهـم ههـوـهی دیاریکردنی فهـزای گشتی دهـقه کانی لهـئهـست گرتبوو. لهـاستیشدا ئهـم اوـبـچوونانه ئهـگهـرچی بهـشـکیان زـر گشتین، سهـرهـای ئهـوهـیش بـ ئهـوه دهـرنهـبـاون ههـتا بهـشـوه یه کی کاتیگـریکیان وهـر بگـیرن، چونکه دوا جار ههـموو شـتـك ههـر ژهـیه و شتی لهـو بابهـته ههـا بوونی نیه. بهـهـرحاـا من ههـتا ئهـم ساتهـوه ختهـیش پـموایه خوـندنهـوه یه کی بهـر پـرسانه و جیددیانه بـ ئهـزمـونی شیعری (سهـباح ـهـنـجـدهـر) ئهـنجام نهـدراوه و زاتی ئهـوه دهـکهـم بـم ئهـم ئهـزمـونه به پـچهـوانه ی ئهـوانه ی پـشووی دنهـمان دهـدات ئهـو گـشه نیگا پـشـوه خت و ئاماده یه شکست پـهـنـین له گهـیشتن بهـشانـشینی شیعـره کـان، بهـکو واماـن لـده کات ببـینه خاوهـنی گـشه نیگایه کی (تهـواو جیاواز)، که ئهـوهـیش به تـوانینی من تاقیکردنهـوه ی دنیا ببینی و دیدکی تره بـ سـمینی دنیا یه کی تر که دنیا ی دهـقی کراوه یه و چهـندین گریمان ههـدهـگر و ههـوـسته ی جیا جیا دهـوروژـنـ و بـگومان ههـر ههـوـسته یه کیش بـ ئهـوه ی کارفهـرما و ئهـرکی خـی به چهـشنـکی دانسقه بهـجـ بهـنـ پـویسته له یهـك گـشه نیگاوه بـوانـته داهـنـانی ناوازه ههـتا به جـرکی دروستتر دهـرهـنجامه سوودمهـنده کـان به وهـرگر بگهـیهـنـت. دوا جار، ئهـوه ی نهـوتراوه ئهـوه یه که ههـموو شاعیرکی داهـنـهـر شـتـك دهـگرـته ئهـست، با ئهـو شته ناو بنـنـگـین، گـنـینی دنیا ناـم، بهـکو گـنـینـکم مه بهـسته ههـر چهـند که مـیش بـت ههـر گرینگ و پـ بایهـخه، بهـام ئهـگر گـنـینی دنیا ببینی مرـق بـت ئهـوا بـچهـند و چوون شاعیر به زیادهـوه په یامی ترانسـندـنـتا ی خـی گه یانـدووه و مه بهـستی خـیشی پـکاوه.

نیسان و مایسی 2012: له ندهن

سهـرچاوه کـان:

1- أرشیبالد ماکلیش - الشعر و التجربة - ترجمه: سلمی الخجراو الجیوسی - مراجعه: توفیق الصایغ - دار الیقچه العربیه - مـسسه

- فرانکلین للغباعه والنشر - بیروت، نیویورک. 1963.
- 2 - محمد مبارک - مواقف فی اللغة والادب والفکر - دار الفارابی بیروت - مکتبه النهجه بغداد. 1974.
- 3 - د. علی جعفر العلاق - فی حدایه النص الشعری - دراسات نقدیه - دار الشّون الیقافیه العامه - الگبعه الأولى - بغداد. 1990.
- 4 - سی. دی. لويس - الصوره الشعریه - ترجمه: د. احمد نصیف الجنابی و اخرون - دار الرشید للنشر - بغداد. 1982.
- 5 - حاتم الصکر - مواجهات الصوت القادم - دراسات فی شعر السبعینات - دار الشّون الیقافیه - بغداد. 1986.
- 6 - وجیه جارودی - واقعیه بلا چفاف - ترجمه: حلیم گوسون - مراجعه: فاد حداد - دار الکتاب العربی للغباعه والنشر - القاہرہ. 1968.
- 7 - جبرا ابراهیم جبرا - النار والجوهر - دراسات فی الشعر - المّسسه العربیه للدراسات والنشر - بیروت - بدون تاریخ.
- 8 - د. محمد خیر البقاعی - بحوپ فی القراوهو التلقی - مرکز الانماوالحجاری - حلب. 1998.
- 9 - کریستوفر کودویل - الوهم والواقع - دراسه فی منابع الشعر - ترجمه: توفیق ألاسدی - دار الفارابی - بیروت. 1982.
- 10 - نیما یوشیج - ارزش احساسات و پنجمقاله در شعر و نمایش - انتشارات گوتنبرگ - 1351.
- 11 - عبدالعلی دست غیب- نیما یوشیج (نقد و بررسی)- انتشارات پازند- چاپ دوم. 1354.
- 12 - أدبیات نوین ایران - از انقلاب مشروگیّت تا انقلاب اسلامی - ترجمه و تدوین: یعقوب اژند - انتشارات امیر کبیر - تهران. 1363.
- 13 - سه باح هنجدهر، سروودی زهوی، (کّشعر)، چاپخانه ی هّقی هّولّر، 2012.
- 14 - فرههنگی زاراوهی ئهدهبی و هّخنهیی - نهوزاد ئهحمده ئهسوده - بهّوه بهرّتی چاپ و بّاوکردنهوه - سلّمانی. 2011.
- 15 - Gaston Bachelard-The Poetics Of Space- Translated by: MariaJolas- Beacon Press- Boston 1994.
- 16 - Poetry 1900- 1975- Edited by: George Mac Beth-Longman With .Faber and Faber- Ninth impression 1989.